

BAYROQ KIMDA QOLADI?

8-9-sahifa ►►

● Gazeta 1992-yilning 24-iyunidan chiqa boshlagan ● 2022-yil 18-noyabr, №46 (3005)

YANGI O'ZBEKISTONDA EL AZIZ, INSON AZIZ

VATANPARVAR

www.mv-vatanparvar.uz IJTIMOIY-SIYOSIY, MA'NAVIY-MA'RIFIY, HARBIY-VATANPARVARLIK GAZETASI

TINCHLIK VA OSOYISHTALIK KAFOLATI

4-5-sahifa ►►

18 noyabr

O'zbekiston
Respublikasi
Davlat bayrog'i
qabul qilingan
kun

MILLAT VA G'URUR TIMSOLI

Bu yilgi tanlovning yakuniy bosqichi Zangiota tumanida joylashgan harbiy qismda o'tkazildi. Unda bir-biridan zukko va bilimdon 7 oila uchta shart bo'yicha o'zaro kuch sinashdi.

KITOBXONLAR A'LOSI

12-sahifa ►►

@ vatanparvar-bt@umail.uz

t.me/mv_vatanparvar_uz
t.me/mudofaavazirligi

facebook.com/mudofaavazirligi

instagram.com/mudofaavazirligi

youtube.com/c/uzarmiya

10-11

"JALOLIDDIN
MANGUBERDI"
KUBOKNI OLDI

18

YIGITLARIMIZ
QIT'A MIQYOSIDA
TENGSIZ!

22

SPORTCHIMIZ –
BRONZA MEDALI
SOHIBI

Tahririyat
haqida
ma'lumot

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қ А Р О Р И

КИБЕРСПОРТ ТУРЛАРИНИ ЯНАДА РИВОЖЛАНТИРИШ ВА КЕНГ ОММАЛАШТИРИШГА ОИД ҚЎШИМЧА ЧОРА-ТАДБИРЛАР ТЎҒРИСИДА

Республикада киберспортни хавфсиз ривожлантириш ва оммалаштириш бўйича экотизим яратиш, мусобақалар ва турнирларни тизимли равишда ўтказиш орқали иқтидорли ёшларни аниқлаш, танлаш ва саралаш (селекция) ҳамда уларни профессионал киберспортга йўналтириш, ахборот технологиялари ва IT-индустрия учун салоҳиятли кадрларни тайёрлаш ва уларни соҳага жалб қилиш ишларини янада кенгайтириш мақсадида:

1. Республикада киберспорт расман алоҳида спорт тури сифатида эътироф этилганлиги маълумот учун қабул қилинсин.

2. Қуйидагилар киберспорт турларини ривожлантиришнинг асосий йўналишлари этиб белгилансин:

киберспорт турлари бўйича профессионал спортчилар (киберспортчилар) ва тренерлар, малакали ҳакамлар ва шарҳловчилар ҳамда бошқа мутахассисларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш тизимини жорий қилиш; киберспорт турлари бўйича республика ва халқаро чемпионатлар ва турнирлар ташкил этиш, шунингдек, нуфузли халқаро ва минтақавий мусобақаларда муносиб иштирок этиш; киберспорт турлари бўйича илмий ва ўқув-услубий қўлланмалар ва адабиётлар ишлаб чиқиш ҳамда нашр этиш;

киберспорт инфратузилмасини янада ривожлантириш ва кенгайтириш, соҳага тўғридан-тўғри инвестициялар жалб қилишни рағбатлантириш;

киберспорт турларига нисбатан ижобий жамоатчилик фикрини шакллантириш, оммавий ахборот воситалари ва ижтимоий тармоқларда кенг тарғибот-ташвиқот ишларини олиб бориш.

3. Спортни ривожлантириш вазирлиги, Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги ҳамда Ёшлар ишлари агентлиги республикада киберспорт турларини ривожлантириш ва кенг оммалаштиришга масъул ваколатли давлат органлари этиб белгилансин.

Бунда уларнинг вазифалари қуйидагича белгилансин:

Спортни ривожлантириш вазирлиги – киберспортни расмий спорт тури сифатида тарғиб қилиш, у бўйича маҳаллий ва халқаро чемпионатлар, турнирлар ва бошқа мусобақаларни ташкил этиш, жаҳон киберспорт майдонида Ўзбекистоннинг мавқеини яхшилаш бўйича чораларни кўриш;

Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги – компьютер ўйинлари саноати бўйича маҳаллий ва хорижий компанияларга зарур шарт-шароитлар яратиш, республика миқёсида киберспорт чемпионатлари, турнирлари ва бошқа мусобақаларни ташкил этишга кўмаклашиш;

Ёшлар ишлари агентлиги – ўқувчи-ёшларнинг бўш вақтларини мазмунли ўтказиш мақсадида киберспорт турларига ёшларни, шу жумладан, жисмоний имконияти чеklangан ва ногиронлиги бўлган ёшларни кенг жалб қилиш ва уларнинг ушбу йўналишдаги ютуқларини қўшимча рағбатлантириш, киберспорт бўйича халқаро чемпионатлар, турнирлар ва бошқа мусобақаларда маҳаллий киберспортчилар иштирок этиши учун зарур шарт-шароитлар яратиш.

4. Спортни ривожлантириш вазирлиги, Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги ҳамда Ёшлар ишлари агентлигининг 2023 йилдан бошлаб аъънавий тарзда киберспорт турлари бўйича:

ҳар йили апрель ойида «Uzbekistan Esports Championship» республика чемпионатини;

ҳар йили декабрь ойида «Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси кубоги» турнирини;

ҳар йили июнь ойида «Ёшлар кубоги» турнирини ўтказиш тўғрисидаги таклифлари маъқуллансин.

5. Белгилансинки:

а) «Uzbekistan Esports Championship» республика чемпионати, «Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси кубоги» ва «Ёшлар кубоги» турнирлари Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 11 апрелдаги ПҚ–201-сон қароридан белгиланган талабларга мувофиқ уч босқичда ташкил этилади. Бунда туман (шаҳар) ва вилоят босқичлари онлайн тарзда ўтказилади;

б) «Uzbekistan Esports Championship» республика чемпионати 2024 йил 1 январдан бошлаб, «Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси кубоги» турнири эса 2023 йил 1 январдан бошлаб спорт ва оммавий жисмоний тарбия тадбирларининг республика календарь режасига киритилади;

в) «Uzbekistan Esports Championship» республика чемпионати, «Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси кубоги» ва «Ёшлар кубоги» турнирлари, шунингдек, киберспорт турлари бўйича бошқа чемпионатлар, турнирлар ва мусобақаларни ўтказиш бўйича махсус портални (кейинги ўринларда – Портал) яратиш ва молиялаштириш ҳамда доимий техник қўллаб-қувватлаш **Дастурий махсулотлар ва ахборот технологиялари технологик парки дирекцияси** (кейинги ўринларда – ИТ-парк) томонидан амалга оширилади. Бунда Портални яратиш учун маблағлар ИТ-паркка Ахборот-коммуникация технологияларини ривожлантириш жамғармаси томонидан ажратилади;

г) «Uzbekistan Esports Championship» республика чемпионатини ўтказиш билан боғлиқ барча харажатлар **2023 йилда қуйидаги тартибда амалга оширилади:**

чемпионатнинг республика финал босқичини ўтказиш учун – Ахборот-коммуникация технологияларини ривожлантириш жамғармаси томонидан ИТ-паркка бир марталик ажратилган **1,5 миллиард сўм** маблағлари ҳисобидан;

чемпионатнинг туман (шаҳар) ва вилоят босқичларини ўтказиш учун – спорт ва оммавий жисмоний тарбия тадбирларининг худудий календарь режаси, Ёшлар ишлари агентлигининг бюджетдан ташқари жамғармасидан тенг улушларда ажратилган жами **2 миллиард сўм** маблағлар ҳисобидан амалга оширилади;

д) 2024 йилдан бошлаб «Uzbekistan Esports Championship» республика чемпионатини молиялаштириш манбалари этиб қуйидагилар ҳисобланади: спорт ва оммавий жисмоний тарбия тадбирларининг республика календарь режасига мазкур мақсадлар учун Давлат бюджети ҳисобидан ажратилган маблағлар;

худудий «Ёшлар дафтари» жамғармалари маблағлари;

Қорақалпоғистон Республикаси бюджети, вилоятлар ва Тошкент шаҳри маҳаллий бюджетлари маблағлари;

жамғармалар, спорт федерация (ассоциация)лари, клублари, хорижий инвесторлар, жисмоний тарбия ва спорт жамиятлари маблағлари;

юрidik ва жисмоний шахсларнинг ҳомийлик хайриялари;

қонунчилик ҳужжатлари билан тақиқланмаган бошқа манбалар.

6. Солиқ кодексининг 369-моддаси

1-бандига мувофиқ «Uzbekistan Esports Championship» республика чемпионати, «Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси кубоги» ва «Ёшлар кубоги» турнирлари, шунингдек, киберспорт турлари бўйича чемпионатлар, турнирлар ва бошқа мусобақаларда ғолиб ҳамда совриндор бўлган киберспортчиларга бирийла бериладиган **пул мукофотлари ва совғалар жисмоний шахслардан олинган даромад солиғини ҳисоблашда жами даромад таркибига киритилмаслиги** ва ўз навбатида, **солиққа тортилмаслиги** маълумот учун қабул қилинсин.

7. Киберспорт турларини янада ривожлантириш ва кенг оммалаштириш бўйича идоралараро кенгаши (кейинги ўринларда – Идоралараро кенгаши) ташкил қилинсин ҳамда унинг таркиби 1-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

8. Қуйидагилар Идоралараро кенгашининг асосий вазифалари этиб белгилансин:

мамлакатимизда киберспорт турлари салоҳиятини ўрганиш, ушбу соҳада замонавий стандартларни жорий қилишни ташкил қилиш;

ёшлар ўртасида киберспорт турлари бўйича чемпионатлар, турнирлар ва бошқа мусобақаларни (шу жумладан, «Uzbekistan Esports Championship» республика чемпионати, «Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси кубоги» ва «Ёшлар кубоги» турнирлари) ташкил этиш ва оммалаштириш;

киберспорт турлари бўйича чемпионатлар, турнирлар ва бошқа мусобақаларни ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомларни тасдиқлаш, шу жумладан, улар доирасида ўтказилган киберспорт турларини белгилаш;

киберспорт турлари бўйича чемпионатлар, турнирлар ва бошқа мусобақаларни ўтказиш учун харажатлар сметасини тасдиқлаш ва молиялаштириш ҳажмларини белгилаш;

киберспорт турлари бўйича Ўзбекистон терма жамоаларининг жаҳон ва Осиё чемпионатлари ҳамда бошқа халқаро турнирларда иштирокини таъминлаш;

киберспорт турлари бўйича чемпионатлар, турнирлар ва бошқа мусобақаларда ғолиб ва совриндор бўлган жамоаларни рағбатлантириш чораларини белгилаш;

киберспортни янада ривожлантириш ва кенг оммалаштириш бўйича қўшимча шарт-шароитларни яратиш.

9. Қуйидагиларни назарда тутувчи **Киберспорт турларини янада ривожлантириш ва кенг оммалаштириш чора-тадбирлари дастури 2-иловага мувофиқ тасдиқлансин:**

киберспорт лигасини ташкил қилиш ва унинг доирасида киберспорт клублари ўртасида тизимли равишда киберспорт лига мусобақаларини ўтказиш; киберспортни янада ривожлантириш ва кенг оммалаштириш борасида **спорт федерация (ассоциация)лари фаолиятини** кучайтириш;

киберспортни ривожлантириш соҳасида **давлат бошқарувини такомиллаштириш**;

киберспортчиларнинг **соғлиғига салбий таъсир** кўрсатадиган омилларни камайитиш;

киберспортда «ping» муаммосини босқичма-босқич бартараф қилиш;

жаҳон бозорида рақобат қила оладиган **киберспорт ўйинларини ишлаб чиқиш ва тижоратлаштириш**;

киберспортнинг **истикболлари** ҳақида тарғибот-ташвиқот ишларини кучайтириш;

киберспорт билан шуғулланаётган ёшларда **соғлом спорт маданияти-**

ни шакллантириш, улар томонидан қонунга хилоф ва ғайриижтимоий хатти-ҳаракатлар содир этилишининг олдини олиш.

10. Спортни ривожлантириш вазирлиги, Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги ҳамда Ёшлар ишлари агентлигининг:

Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия ва спорт университетидан 2023/2024 ўқув йилидан бошлаб «Спорт фаолияти: киберспорт» бакалаврият таълим йўналишини очиш ҳамда ушбу йўналиш бўйича ўқиш муддатини **3 йил этиб белгилаш**;

«Uzbekistan Esports Championship» республика чемпионатида охириги бир йилда ғолиб (1-ўрин) бўлган киберспортчиларни 2023/2024 ўқув йилидан бошлаб Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия ва спорт университетининг «Спорт фаолияти: киберспорт» бакалаврият таълим йўналишига **касбий (ижодий) имтиҳонларни топширишдан озод қилиш ва уларга максимал балл бериш**;

киберспорт фаолиятини ўзини ўзи банд қилган шахслар шуғулланиши мумкин бўлган фаолият (ишлар, хизматлар) турлари рўйхатига киритиш;

Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтида киберспорт турлари бўйича **тренерлар, шарҳловчилар, ҳакамлар ва бошқа мутахассисларни қайта тайёрлаш** тўғрисидаги таклифларига розилик берилсин.

11. Инновацион ривожланиш вазирлиги (И.Абдурахмонов) Спортни ривожлантириш вазирлиги, Халқ таълими вазирлиги, киберспорт бўйича самарали фаолият олиб бораётган спорт федерация (ассоциация)лари ва бошқа манфаатдор вазирлик ва идоралар билан биргаликда **миллий киберспорт ўйинларини яратиш ва тарғиб қилиш** мақсадида **Жисмоний тарбия ва спорт илмий тадқиқотлар институтига 2023 йилда грант ажратсин.**

12. Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги (Н.Хусанов) Спортни ривожлантириш вазирлиги ва Ўзбекистон техник жиҳатдан тартибга солиш агентлиги билан биргаликда икки ой муддатда **Хизматчиларнинг асосий лавозимлари ва ишчилар касблари классификаторига (ХАЛИКК-2020) киберспорт тренери, киберспорт ҳаками ва бошқа киберспорт мутахассислари** киритилишини таъминласин.

13. Ёшлар ишлари агентлиги, Спортни ривожлантириш вазирлиги ҳамда Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлигининг 2023 йил 1 январдан бошлаб:

киберспорт клубларига уларнинг бино ва иншоотлар ижара тўлови харажатларини қоплаш учун худудий «Ёшлар дафтари» жамғармалари маблағлари ҳисобидан **ҳар ойда 3 ой давомида 15 миллион сўмгача пул маблағларини** ажратиш;

ажратилаётган маблағларни **киберспорт клубларига алоҳида шартлар** (киберспортчиларни тайёрлаш, тренер жалб қилиш, мусобақаларда иштирок этиш ва бошқалар) **асосида бериш** тўғрисидаги таклифи маъқуллансин.

Ёшлар ишлари агентлиги, Спортни ривожлантириш вазирлиги ҳамда Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги бир ой муддатда киберспорт клубларига пул маблағларини ажратиш **шартларини белгиласин ва эълон қилсин.**

14. Олимпия шаҳарчаси объектларини лойиҳалаш, қурилиш-монтаж, жиҳозлаш ва молиялаштириш ишларини

мувофиқлаштириш бўйича ишчи гуруҳининг Тошкент шаҳри, Яшнобод туманида барпо этилаётган **Олимпия шаҳарчасида** киберспорт турлари бўйича чемпионатлар, турнирлар ва мусобақаларни ўтказиш учун **замонавий киберзонани ташкил қилиш** тўғрисидаги таклифи қабул қилинсин.

Бунда, киберзона, шу жумладан, қуйидагилардан иборат бўлиши белгилаб қўйилсин:

чемпионатлар, турнирлар ва мусобақалар ўтказиладиган махсус зал;

мобил киберспорт машғулоти зали;

сервер ускуналари каснадагилар жой;

ўқув-машғулоти маркази;

чемпионатлар, турнирлар ва мусобақаларни тўғридан-тўғри ёритиш, сценаристлар, режиссёрлар, тахлилчилар ва шарҳловчилар учун студия;

киберспорт махсуслотлари ва товарларини реклама ҳамда реализация қилиш шохобчаси.

Белгилансинки, киберзона фаолиятини ташкил қилиш билан боғлиқ харажатлар **Олимпия шаҳарчаси объектларини лойиҳалаш, қурилиш-монтаж ва жиҳозлаш ишлари учун белгиланган манбалар ҳисобидан** амалга оширилади.

Олимпия шаҳарчаси объектларини лойиҳалаш, қурилиш-монтаж, жиҳозлаш ва молиялаштириш ишларини мувофиқлаштириш бўйича ишчи гуруҳи (А. Арипов) киберзонанинг **лойиҳа-смета ҳужжатлари белгиланган тартибда ишлаб чиқиши** ҳамда **давлат экспертизасидан** ўтказилишини таъминласин, шунингдек, лойиҳа объектлари ўз вақтида ва сифатли қурилиши устидан назорат ўрнатсин.

15. Спортни ривожлантириш вазирлиги, Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги ҳамда Ёшлар ишлари агентлиги:

Инвестициялар ва ташқи савдо вазирлиги билан биргаликда 2023-2024 йилларда замонавий киберспорт ареналарини ташкил қилиш, уларни зарур асбоб-ускуналар билан жиҳозлаш, киберспорт турлари бўйича халқаро турнирларни ўтказиш учун халқаро ташкилотлар **грантлари, техник кўмак ва бошқа ташқи бегараз кўмак маблағларини** жалб қилиш чораларини кўрсин;

«Uzbekistan Esports Championship» республика чемпионати, «Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси кубоги» ва «Ёшлар кубоги» турнирларининг **саралаш босқичлари ўтказилишини таъминласин.**

16. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимликлари Спортни ривожлантириш вазирлиги, Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги, Ёшлар ишлари агентлиги ҳамда киберспорт бўйича самарали фаолият олиб бораётган спорт федерация (ассоциация)лари билан биргаликда икки ой муддатда ҳар бир ҳудуднинг битта тумани (шаҳри)да киберспортнинг камида иккита турини омаллаштириш бўйича «**йўл хариталари**»ни тасдиқласин. Бунда **2023 йилдан бошлаб** ҳудудларда қуйидаги чора-тадбирлар амалга оширилиши назарда тутилсин:

спорт ва оммавий жисмоний тарбия тадбирларининг ҳудудий **календарь режаларига** киберспорт турлари бўйича мусобақаларни киритиш ҳамда тизимли равишда ҳудудий спорт мусобақаларини ўтказиш, шу жумладан, ҳар йили бир маротаба «**Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси Раиси кубоги**» ва «**Ҳоким кубоги**» турнирларини ташкил қилиш;

киберспорт бўйича тизимли равишда ҳудудий спорт мусобақаларини ўтказиш учун маҳаллий бюджетлар маблағлари, юридик ва жисмоний шахсларнинг ҳомийлик хайрияларини **жалб қилиш**;

мусобақаларда **ғолиб ва совриндор бўлган жамоаларни** пул мукофотлари, диплом, медаль, кубок ва бошқа совғалар билан тақдирлаш;

киберспорт бўйича **ҳудудий спорт федерация (ассоциация)ларини ташкил қилишни** қўллаб-қувватлаш, мавжуд спорт федерация (ассоциация)лари ҳудудий бўлинмаларининг фаолиятини кенгайтиришга кўмаклашиш.

17. Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги (А. Кўчимов) ҳамда Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси (А. Хаджаев) бир ой муддатда киберспорт турларига нисбатан ижобий жамоатчилик фикрини шакллантириш, оммавий ахборот воситалари ва ижтимоий тармоқларда кенг тарғибот-ташвиқот ишларини олиб боришга қаратилган мақолалар эълон қилиш, тематик телекўрсатувлар намойиш этиш бўйича **медиа-режа қабул қилсин.**

18. Ушбу қарорнинг ижросини самарали ташкил қилишга масъул ва шахсий жавобгар этиб спортни ривожлантириш вазири **А.И. Икрамов**, ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазири **Ш.Х. Шерматов** ҳамда Ёшлар ишлари агентлиги директори **А.З. Саъдуллаев** белгилансин.

Қарор ижросини муҳокама қилиб бориш, ижро учун масъул идоралар фаолиятини мувофиқлаштириш ва назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазири А.Н. Арипов зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти **Ш. МИРЗИЁЕВ**

Тошкент шаҳри,
2022 йил 16 ноябрь

Bugunimiz qahramonlari

«ШИФОКОР БЎЛИШ УЧУН ТУГИЛГАНМАН»

11-синфда ўқиётган кезлари эди. Шифокоҳонага тушиб қолди. Ўсмирни обдан текширган шифокорлар унда пневмония атоматлари борлигини айтишди. «Бошланиши экан. Ўз вақтида келибди. Хали ҳеч нима кўрмагандек, тузалиб кетади. Тўғрими, ўғлим?» Шифокор йигитнинг елкасини оталарча меҳр билан силлади. 60-65 ёшлар атрофида бўлган, кўзлари қулиб турган бу инсонга унинг меҳри тушиб қолди. Шу кундан бошлаб, кўнглида шифокорлик касбига ҳавас уйғонди. Ҳа, шифокор айтганидек, у тез кунда обқоқ турди. Мактабга қайтди. Қайтганда ҳам қалбиде «Мен, албатта, шифокор бўламан!» деган катъий мақсад билан қайтди.

Йиллар югурик. Унинг шиддат билан ўтаётганини айрим лаҳзаларда ҳис қилиш инсон табиатига хос. Бўйи чўзилиб қолган фарзандингиз, ота-онангизнинг оқ оралаган сочлари... Вақт бунчалик тез ўтмас?! Тиббий хизмат полковниги Улуғбек Маматов шулар ҳақида ўйлар экан бир зум хаёлга чўмади. Ўтган тезоб йиллар салмоғини чамалайди. Беихтиёр юзлари ёришади. Ахир ҳаётда нимани истаган бўлса, ҳаракатига ярашасини олди. Аввалига шифокор бўлиш илнжиде Самарқанд давлат тиббиёт институтига ўқишга кирди. Ушанда 1998 йил эди. Унинг шифокор бўлмоқчилигини эшитган ота-онангизнинг хурсандчилиги ҳали-ҳануз кўз олдида. «Фарзандларим орасидан ҳам шифокор чиқаркан», дея суюнган волидасининг қувонч кўз ёшларини нутиб бўладими?!

Мактабда яхши ўқирди. Айнисса, кимё ва биология фанини ўзлаштиришда унга тенг келадиган йўқ эди. Шу сабабли ҳам тиббиёт олийгоҳига киришга қийналмайман, деб ўзига ишонганди. 2.1 балл... бюджет асосида ўқишга киришига унга шунча балл етмади. Улкан орзулар қанотида, кўнглидаги мақсадга иштиёқ ила интилиб турган, қизиққон йигитнинг ўша вақтдаги ҳолатини тасаввур қилиш қийин эмас. Ҳар қандай инсон бундай вазиятда бир муддат бўлса-да, тушкунликни бошидан кечиради. Унда ҳам шундай ҳол бўлди. Аммо тезда ўзини ўнглади. Ахир мақсади катъий-ку. Демак, тушкунликка тушиш, орта чекинишга ҳаққи йўқ! Шундай қилиб, яна ўқиш ва ўрганишга зўр берди. Бу интилишлари келаси йили ўз самарасини берди: у кириш имтихонидан муваффақиятли ўтди. Ёдида, институтдаги етти йиллик таҳсил давомида соҳа сирларини мукамал эгаллашга ҳаракат қилди. Дарслардан сўнг кутубхонага бориб, билиминини янада бойитди. У жуда тиришқоқ ва интилувчан эди. Ундаги ана шу фазилат устозларининг назарига тушишига сабабчи бўлди...

Ниҳоят, 2005 йил институтни тамомлаган ёш шифокор Каттақўрғон шаҳридаги болалар шифохонасида илк фаолиятини бошлади. Катта даргоҳ, яна малакали шифокорлар жамоаси... Касб сир-синоатларини ўрганишга иштиёқманд йигит учун бу ўзига хос мактаб вазифасини ўтади. У вазифасини иштиёқ билан бажарарди. Қўли енгил ва ширинсўз шифокордан беморлар ҳам мамнун эди, албатта.

2008 йили Қуролли Кучлар сафига чақирилди. Энди у ҳарбий шифокор эди! Ҳарбий жамоага кўникиш қийин кечмади. Билимми, доим ўз устиде ишлашнинг қанда қилмайдиган бу навқирон шифокор янги жамоада ҳам ҳамкасбларининг эътиборини тортган эди. Кўпни кўрган малакали ҳарбий шифокор Бобоқалон Ҳалимов ҳам Улуғбек Маматовнинг бу соҳага алоҳида иқтидори борлигини ўз вақтида илғай олганди. Шундай қилиб, у ёш мутахассисга ўз билим ва тажрибаларини ўргатишга киришди...

Дарҳақиқат, дадиллик, ўзига ишонч, тинимсиз ўқиш ва изланиш Улуғбек Маматов учун муваффақиятга кенг йўл очди. Аввало, қайси жамоада хизмат қилмасин, ўрин топди, эътибор қозонди ва эътирофга сазовор бўлди. Қуролли Кучларимиз ташкил топганлигининг 30 йиллиги ҳамда Ватан ҳимоячилари куни байрами муносабати билан юртбошимизнинг фармонига кўра, бир қатор фидойи инсонлар қаторида тиббий хизмат подполковниги Улуғбек Маматовнинг II даражали «Саломатлик» ордени билан тақдирлангани фикримизнинг яққол исботидир.

Албатта, бу мукофот уни Ватан ҳимоячиларининг саломатлигини ҳимоя қилиш йўлида янада куч-ғайрат билан хизмат қилишга руҳлантиргани, шубҳасиз.

– Мени шундай юксак эътирофга лойиқ кўришганидан миннатдорман, – дейди мақолаамиз қаҳрамони. – Бу мен учун шараф. Мукофот менга қанот бағишлади, янги-янги марраларни забт этишга ундовчи илҳом бўлди. Албатта, бу ютуғида аввало, устозларим билан бирга мени ҳар доим қўллаб-қувватлаган, ҳамиша ишонч билдирган жамоадорларимнинг беқиёс ҳиссаси бор. Уларсиз мен ҳеч нимага эриша олмасдим. Шунинг учун ҳам уларнинг ишончини оқлашга, касбимга, вазифамга янада масъулият билан ёндашишга интиламан. Тўғри, ҳар бир касбнинг ўзига хос қийинчиликлари, машаққатлари бўлади. Лекин инсон ўз касбини севса, касбига меҳр қўйса, бу машаққатларни сабот билан енгади. Бу исботланган ҳаёт ҳақиқати.

Тиббий хизмат подполковниги Улуғбек Маматов айна кунда Қарши ҳарбий госпиталига раҳбарлик қилиб келмоқда. Унинг номини жамоадагилар талабчан бошлиқ сифатида тилга олишади.

– **Раҳбар жамоани бошқаришда, умуман, яхши бошлиқ бўлиши учун нималарга эътибор бериши керак?** – деб сўрайман сўхбатдошимдан.

– Тўғрисиқлик, ҳаққонийлик ва жамоадаги катта кичикка бирдек самимий муомалада бўлиш – яхши бошлиқнинг фазилатлари саналади. Бу менинг кўп йиллик шахсий кузатишларимдан олган хулосам. Жамоада ўрин топман деган раҳбар аввало, қўл остидаги ходимларнинг кўнглига йўл топиши, ишончини қозониши лозим. Керак бўлса, уларнинг характерларини ўрганиши зарур. Албатта, бу иш сифати ва салмоғига ҳам таъсир қилади. Чунки раҳбарни ҳурмат қилган ходим хато қилишдан, шу орқали ишончини йўқотишдан қўрқади. Демак, бошқарувда самимий бўлиш, ходимлар билан унчалик ҳам масофа сақламаслик яхши натижа беради.

– **Шу ўринда сиз етакчилик қилаётган госпиталь фаолияти ҳақида тўхталиб ўтсангиз.**

– Бугун тиббиёт замон билан ҳамқадам одимлаётган соҳалардан бирига айланди. Бунинг натижасида ҳарбий тиббиёт муассасаларининг қиёфаси ўзгарди, моддий-техник базаси мустаҳкамланди. Ана шундай ислохотлар натижасида Қарши ҳарбий госпитали янги ҳудудга, капитал таъмирдан чиқарилган янги бинога кўчирилди. Бу ерда беморларга тез ва сифатли ёрдам кўрсатиш учун барча шарт-шароитлар яратилган. Шифокорларимизнинг барчаси тажрибали. Шу ўринда фидойи инсон истеъфодаги подполковник Жўрақул Мамадалиевнинг номини алоҳида тилга олиб ўтсам. Чунки айна вақтда 82 ёшни қарши олган устозимиз ҳалиям биз билан бир сафда Ватан ҳимоячилари ва уларнинг оила аъзоларининг саломатлигини тиклаш йўлида хизмат қилиб келмоқда. Тиббий қисм бўлими ҳамшираси Фароғат Тилакова ҳам кўп йиллик тажрибага эга ана шундай ходимларимиздан. Бу инсонларнинг ўз касбига бўлган муҳаббатини бошқаларга ўрнак қилиб кўрсатсак арзийди.

– **Ҳаётингиз давомида танлаган касбингиздан афсусланган вақтларингиз ҳам бўлганми?**

– Йўқ, ҳеч қачон танлаган касбимдан афсусланмаганман. Чунки ўзимни бошқа касбда тасаввур қилолмайман. Мен фақат шифокор бўлиш учун туғилганман (қулади).

– **Ватан туйғусини қандай таърифлайсиз?**

– Ватан туйғуси – бу инсоннинг туғилиб ўсган масканига бўлган муҳаббат ҳиссидир. Инсон қаерда туғилиб ўсган бўлса, ўша ерни севади, ардоқлайди. Агар унинг тинчлиги ва осойишталигига раҳна солингудек бўлса, керак бўлса, жонини нисор қилади. Чунки юртга бўлган муҳаббат ҳисси инсонни ҳар доим шу Ватан учун мардонавор ишлар қилишга ундайди. Эътибор беринг, юртимиз тинч, осмонимиз мусаффо! Аслида бу бебаҳо неъматнинг қийматини ҳеч нарса билан ўлчаб бўлмайди. Бунга жаҳонда юз бераётган нотинчликлар, уруш сабаб бошпанасидан айрилган инсонлар қисмати мисолида амин бўламиз. Шукурки, юртимиздаги тинчликка ҳеч қим раҳна сололмайди. Чунки замонавий қўрол-ярғоқ ва техника билан таъминланган, миллий кадрларимиз ва аждодларимизнинг жанговар анъаналарига таянган миллий армиямиз бор, унинг сафиде эса юксак жисмоний тайёргарлик, интеллектуал салоҳиятга, руҳий-маънавий фазилатларга эга бўлган Ватан ҳимоячилари хизмат қиляпти. Мен ҳам мана шу ўғлонлар сафиде эканлигимдан ғурурланаман!

Дарвоқе, тиббий хизмат подполковниги Улуғбек Маматовнинг ҳавас қилишга арзигулик оиласи бор. Рафиқаси Ирода опа ҳам тиббиёт ходими. Улар уч нафар фарзандни вояга етказишмоқда. «Фарангиз қизим ва Бобур ўғлим жуда тиришқоқ. Иккиси ҳам инглиз тили тўғрагига қатнайдди. Инглиз тилида равон гаплаша олади. Кенжамиз Фаридой ҳали кичкина. Уни биз эркалаб, Нукусой деймиз. Чунки Нукусда туғилган. У ҳам улғайса, опа-акасидай аълочи бўлса, ажабмас», дея меҳр билан сўзлаётган Улуғбек аканинг оҳангидан унинг бахтиёрлиги сезилади. Ҳа, унинг оиласидан кўнгли тўқ. Аслида инсоннинг сермазмун ва масъулиятли фаолиятида қўллаб-қувватловчи, руҳий мадад берувчи оиласининг борлиги унинг энг катта бахти эканлигини қаҳрамонимизнинг ҳаёт йўли мисолида англаш қийин эмас.

Майор
Гулнора ҲОЖИМУРОВА

Xalq va armiya yakdil

ҲАМКОРЛИКДАГИ ФАОЛИЯТ

ТИНЧЛИК ВА ОСОЙИШТАЛИК КАФОЛАТИ

Бироз салқин бўлишига қарамасдан, ёқимли ҳавода саф тайёргарлиги билан шуғулланаётган ҳарбий либосдаги давлат бошқарув органлари раҳбарларининг ҳарбий ҳаётга мослашишлари у қадар қийин бўлмади. Уларнинг аксарияти муддатли ҳарбий хизматни ўтаган ёки ҳарбий кафедрада таҳсил олган. Орасида расмана ҳарбий хизматни ўтаб, юрт равнақи йўлида хизмат қилиб, нафақа гаштини сураётганлари ҳам бор.

Гапнинг индаллосига кўчсак, Мудофаа вазирлигига қарашли Чирчиқ умумқўшин полигониди давлат бошқарув органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, хўжалик бирлашмалари ва бошқа ташкилотлар раҳбарлари иштирокида йиғин ўтказилди.

Белгиланган режа асосида вазирлар, раислар, агентлик ва инспекция бошлиқларининг ўринбосарлари, бош директорлар қўшинлар кундалик фаолияти билан танишган ҳолда, мамлакат мудофаасини ташкиллаштириш доирасида юклатилган вазифалар бажарилишининг самарадорлигини ошириш учун бевосита ҳарбий хизмат муҳитида бўлдилар.

Йиғин пунктига етиб келган иштирокчилар тиббий-кўриқдан ўтказилиб, ҳарбий кийим-кечак ва анжом-аслаҳалар билан таъминланди. Улар ҳарбий-ҳисоб мутахассислиги бўйича гуруҳларга тақсимланди. Зеро, мазкур йиғин орқали давлат ҳокимияти органлари раҳбарларини жанговар тайёргарлик фанлари бўйича назарий ва амалий машғулотларни ўтказиш йўли билан аввал олинган ҳарбий кўникмаларини қайта тиклаш (*шакллантириш*) ва такомиллаштириш, шунингдек, ҳудудий мудофаа ва фуқароларни ҳимоя қилишни ўрганиш (*ўзлаштириш*), маънавий-ахлоқий ва маънавий-руҳий сифатларини ривожлантириш,

давлат ҳарбий қурилиш ишларида олиб борилаётган ислохотлар билан таништириш, дахлдорлик ҳисларини ошириш мақсад қилинганди.

Йиғинда Ўзбекистон мудофаа вазири генерал-лейтенант Баҳодир Қурбонов ҳам иштирок этиб, бир неча кун давом этадиган машғулотлар мамлакат армиясининг қудрати билан яқиндан танишиш, ҳамкорликда фаолият олиб бориш йўлида муносабатларни мустаҳкамлаш учун етарли имконият эканини таъкидлади.

Давлат бошқарув органлари раҳбарлари жаҳон ва минтақадаги ҳарбий-сиёсий вазият бўйича таҳлилий маълумотлар, Қуролли

Кучларни ривожлантиришда ҳарбий-маъмурий секторларнинг фаолияти ва аҳамияти билан яқиндан танишдилар. Улар ҳарбий алоқа, биринчи тиббий ёрдам кўрсатиш, спорт ҳамда отиш тайёргарликларидан ўтиб, ўзларининг билим, тажриба ва кўникмаларини мустаҳкамладилар.

– Ишонасизми, ҳарбий либос эгнимда турса, дунёга бошқача назар ташлай бошлашимни ҳис қилдим. Гўё, Ватан мудофааси зиммамда тургандек. Машғулотлар давомида профессионал мутахассислардан назарий билимлар олдик, амалий кўникмаларимизни мустаҳкамладик. Қурол-аслаҳаларни йиғиб-сочиш, алоқа

Batrom ABDURAHIMOV

воситалари билан ишлаш, ҳарбий тиббиёт асосларидан ўзимизни синаб кўриш давомида менга ҳарбий кафедрада ўрганганларим асқатди. Захирадаги лейтенант сифатида ҳарбий либосда Ватан ҳимоячилари сафида эканимдан яширмайман, фахр ҳиссини туйдим, – дейди Туризм ва маданий мерос вазири ўринбосари Нусратилла Зикриллаев.

Иштирокчилар фақат ҳарбий машғулотлар билан чекланиб қолмадилар. Улар орасида турли спорт ўйинлари бўйича мусобақалар ташкил қилинди. Турникда тортилиш, тош кўтариш, арқон тортиш, футбол, волейбол бўйича беллашувларда турли раҳбарлик

лавозимларида фаолият юритаётган ҳамюртларимиз ўзлари учун жисмоний тарбия билан шуғулланишга вақт топа олаётганликларини исботлашди. Айниқса, ёши улўғ кишиларнинг бошқалардан қолишмасдан машқларни тўлақонли бажариши олқишга сазовор бўлди.

Ўқотар ва гуруҳ қуролларидан амалий отиш машқлари (қўرғазмали), портлайдиган (портламайдиган) тўсиқларни

яратиш (зарарсизлантириш), электр усулда портлатиш ва муҳандислик иншоотларини фортификацион жиҳозлаш, гуруҳ таркибида десант тўсиқлар йўлагидан ўтиш, дала шароитларида бўлинмаларнинг фронторти таъминотини ташкиллаштириш (қўрғазмали машғулот), замонавий қуролли туқнашувлар тажрибасидан келиб чиқиб, дала шароитида ҳарбий хизматчиларни овқатлантириш каби машғулотлар йиғин иштирокчилари учун унутилмас таассуротларга бой бўлди. Улар шу аснода ўзларини қизиқтирган саволларга мутахассислардан батафсил жавоблар ҳам олдилар.

Иштирокчиларнинг ёшларни ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялаш борасида амалга

оширилаётган ишларда вазирлик ҳамда идораларнинг ўрни ва роли, мавжуд муаммолар ва уларнинг ечими бўйича таклифлари ҳам ўрганилди. Психологик сўровнома эса иштирокчилар ва ташкилотчилар учун кўплаб фойдали маълумотларни берди.

Йиғин давомида ўтказилган турли маданий-маърифий тадбирлар иштирокчиларнинг ҳарбий хизматчилар ҳаёти билан янада яқиндан танишишларига хизмат қилди.

Капитан Азиз НОРҚУЛОВ,
«Vatanparvar»

18-noyabr – O‘zbekiston Respublikasi Davlat bayrog‘i qabul qilingan kun

G‘ALABA,

QAT‘IY

KUCH VA

BIRLIK RAMZI

O‘zbekiston hali mustaqillikka erishmagan, u hamon sho‘rolar tarkibida bo‘lgan davridayoq ota yurt istiqloliga doir yangi davlat ramzlarini tayyorlash, qabul qilish jarayoni boshlab yuborilgan edi. 1991-yilning 15-fevralida O‘zbekiston SSRning Oliy Kengashi tomonidan “O‘zbekiston Davlat ramzlari to‘g‘risida”gi qaror qabul qilingandi. Qarorda, jumladan, shunday deyiladi:

“Mustaqillik to‘g‘risidagi Deklaratsiyaga qat‘iy tarzda amal qilib, O‘zbekiston SSR Oliy Kengashi qaror qiladi:

1. O‘n ikkinchi chaqiriq Oliy Kengashning II sessiyasida tuzilgan O‘zbekiston SSR Konstitutsiyasi (*Asosiy Qonun*)ning yangi loyihasini tayyorlovchi komissiyasiga O‘zbekiston SSRning yangi Davlat bayrog‘i, gerbi va madhiyasiga doir takliflar hamda ular to‘g‘risida nizomlar tayyorlash topshirilsin.

2. Bu boradagi takliflar matbuotda e‘lon qilinish, umumxalq muhokamasi uyushtirilsin...”

Bu qarorning ijrosi yuzasidan rassomlar, tarixchi olimlar, deputatlar va keng jamoatchilikning takliflari maxsus komissiya tomonidan jiddiy o‘rganib chiqilgan edi.

Shunday qilib, ikki yuzdan ziyod eskiz – namunalarning orasidan biz bugun sevib-ardoqlaydigan, g‘oyat qadrlaydigan, boshimiz uzra baland ko‘taradigan behad qutlug‘ Davlat bayrog‘i tasviri qabul qilingan edi.

Bugun dunyoning manaman degan xalqaro tashkilotlari binolari oldida mag‘rur hilpirab turgan Vatanimizning – aziz va muqaddas O‘zbekiston Respublikasining Davlat bayrog‘i O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining navbatdan tashqari o‘tkazilgan VII sessiyasida 1991-yilning 18-noyabrida tasdiqlandi. “O‘zbekiston Respublikasi Davlat bayrog‘i to‘g‘risida”gi qonunning 2-moddasida huquqiy, yuridik jihatdan qat‘iy tarzda “O‘zbekiston Respublikasining Davlat bayrog‘i O‘zbekiston Respublikasi davlat suverenitetining ramzidir” deb belgilab qo‘yildi.

Ma‘lumki, ramzlar va timsollar faqatgina ma‘lum bir ranglar, belgi, tasvirlardangina iborat emas, ularda o‘ziga xos g‘oyalar ilgari suriladi, maqsad-muddaolar ifodalanadi. Shu ma‘noda bayroq – g‘alaba, ko‘zlangan marrani ishg‘ol qilish, o‘ta qat‘iy kuch, shuningdek, o‘zaro birlashuvning ko‘zlarimizga yaqqol tashlanib turadigan timsoli.

O‘zbekiston bayrog‘i Vatanimiz hududida qadimda mavjud bo‘lgan qudratli davlatlar merosi bilan tarixan bog‘liqlikni anglatib, buyuk ajdodlarimizning milliy, madaniy an‘analarini ham o‘zida mujassamlashtiradi.

Uch yarim ming yildan ziyodroq buyuk tarixga ega bo‘lgan O‘zbek davlatchiligining ilk davrida o‘ziga xos mafkura vazifasini g‘olibona o‘tagan bobokalon kitob “Avesto”da qora rang qorong‘ilik va zulmat, oq rang poklik belgisi sifatida ta‘rif va tasnif etilgan.

Xuddi shuningdek, eng qadim ajdodlarimiz – turkiy xalqlar dunyoqarashida dunyo qutblari hozirgi davrdagidan farqli tarzda, faqat so‘zlar bilan emas, ranglar bilan ham ifodalangan, masalan, qizil – janubni, qora – shimolni, yashil – sharqni, oq – g‘arbni, sariq rang ramziy ravishda markazni anglatgan edi. Hozirgi davrda esa xalqaro emblematika – timsolshunoslikda oltin rang – hokimiyat, kumush – donolik, qizil – mardlik, moviy – sadoqat, yashil rang ozodlik mazmunini ifodalaydi.

Minglab yillik tarixga ega ota yurtimiz – O‘zbekiston Respublikasining Davlat bayrog‘idagi moviy rang tiriklik mazmuni yaqqol aks etgan mangu osmonning va obihayotning ramzidir. Timsollar tilida bo‘lsa bu – yaxshilik, donishmandlik, halollik, shon-shuhrat hamda sadoqatni bildiradi. Binobarin, buyuk saltanat asoschisi – bobokalonimiz sohibqiron Amir Temur davlatining bayrog‘i ham aynan moviy rangda bo‘lgan.

Elimizning buyuk davlat, adolatli fuqarolik jamiyati barpo etish g‘oyasi, umuminsoniy qadriyatlarga sodiqligi, eng avvalo, uning davlat ramzlari, timsollarida o‘zining chinakam ifodasini topgan. Shu boisdan ham ajdodlarimiz hayotida ramzlar va timsollar behad e‘zozlangan.

Shihobiddin Muhammad an-Nasaviyning “Sulton Jaloliddin Manguberdi hayoti tafsiloti” nomli asarida bayroqning davlat hayoti hamda jang-u jadallarda tutgan yuksak o‘rni, roli masalasiga doir sahifalar benihoya bisyor. Ularning faqat ikkitasinigina sohir ibrat, o‘rnak olish niyatida sizning diqqat-e‘tiboringizga havola etamiz:

“Chingizxon Qandahorda o‘z qo‘shinlari boshiga qanday talafot tushganini bilgach, o‘g‘li Tulixonni g‘oyatda keskir qilichdek mard, to‘qimning tagiga solinadigan namatday sadoqatli, judayam yaxshi saralangan lashkarlardan iborat ko‘p ming sonli qo‘shinga bosh qilib otlantirdi... Jaloliddin esa uni Parvon yonida tog‘ning sel oqimi singari behisob otiqlar hamda sher kelbatli lashkarlari bilan qarshiladi. Ikkala qo‘shin bir-biriga ko‘ringanda uning

o‘zi Tulixon markaziga otilib kirdi, ularning jangovar saflarini buzib tashladi, yog‘iy bayrog‘ini otlar tuyoqlari ostiga itqitdi. Uni o‘z safini tashlab orqasiga qochishga majbur qildi...”

Voqealarning yana birida 1228-yilning 25-avgustida Isfaxon yaqinida mo‘g‘ullar lashkari tomonidan o‘rab olingan Jaloliddin va safdoshlariga ota yurti bayrog‘i qanday ko‘mak bergani xususida hikoya qilingan:

“Sulton markazdan o‘rin egalladi. Ammo bu yerda ham tartib birmuncha buzilib ketgandi, tug‘ himoyachilardan ancha uzoqlashgan, dushman ularni ham har tomondan o‘rab olgandi. Qamal doirasi tobora qisqarib, ignaning teshigi misol kichrayib borardi.

Sulton esa shu payt orqasiga qarab, o‘z yalovbardorining qochib ketayotganini ham ko‘rib qoldi. Sulton uning orqasidan yetib olib, nayzani sanchib o‘ldirdi. Bayroqni o‘z qo‘liga oldi. Keyin totorlarning safiga hujum qilib, o‘zi va safdoshlari uchun yo‘l ochdi. U qamalni yorib, chiqib ketdi”.

Jaloliddin sirayam iloj qolmaganidan keyin bir qo‘lida ot jilovini mahkam tutgan, ikkinchi qo‘lida bo‘lsa ota makon bayrog‘ini baland ko‘targancha bir tomchi qoni qolguniga qadar yog‘iy bilan kurashish maqsadida azim daryodan o‘tib ketgan edi.

O‘zbekiston bayrog‘idagi oq rang – xalqimiz uchun muqaddas tinchlik va omonlik, xotirjamlik ramzi bo‘lib, u kun charog‘onligi va koinot yoritqichlari bilan bevosita uyg‘unlashib ketadi. Oq rang – poklik, beg‘uborlik, soflik, orzu-umidlar, niyat va xayollarning tozaligi, musaffoligining o‘ziga xos timsolidir.

“O‘zbekiston Respublikasining Davlat bayrog‘i to‘g‘risida”gi qonunning 4-moddasiga kiritilgan yangi qo‘shimchaga ko‘ra oq rangga tegishli tavsiflar yanada kuchaytirilgan. Xususan, qonunga binoan “yangi oy” so‘zi endi “oq rangli yangi oy” shaklida ifodalangan. Shuningdek, “besh qirrali yulduz” so‘zlariga uning mazmun-mohiyatini yanada oydinlashtiradigan “oq rangli” degan yangi sifat ham qo‘shilgan.

Yashil rang qadim-qadimdan ona tabiatning yangilanish ramzi bo‘lib kelgan. Bu rang bugun ham butun kurrai zamindagi ko‘pgina xalqlarning dunyoqarashida navqironlik, orzu-umid hamda shodlik-shodmonlikning ramzi hisoblanadi.

Qizil chiziqlar vujudimizda jo‘shib oqayotgan hayotiy kuch-qudrat irmoqlarini anglatadi. Butun dunyoga halollikning ramzi sifatida chiqib kelgan o‘zbek kurashida pahlavonlar ko‘k va yashil yaktaklariga qizil belbog‘larni bog‘lab olganlarini ham shu ma‘noda teran tushunish mumkin.

Navqiron yarim oy (hilol) tasviri, minglab yillik tarixiy an‘analarimiz bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, manguqlikning asl timsolidir. Ayni chog‘da, hilol asrlar mobaynida tinimsiz davom etgan ozodlik uchun kurashlar natijasida haqli, asosli ravishda qo‘lga kiritilgan muqaddas milliy istiqlolimizning ramzi ham hisoblanadi.

Yulduzlar qadim-qadimdan manguqlik hamda mukammallikning ramzi sifatida ifodalab kelingan. Xalqaro miqyosda esa u XVIII asrdan boshlab buyuk marralar sari intilish, ideallar, orzu-umidlarning haqiqiy, chinakam timsoliga aylanib ketgan.

O‘zbekiston Respublikasining Davlat bayrog‘idagi 12 ta yulduz tasviri milliy-tarixiy an‘analarimiz, qadimgi yilnomamizga bevosita aloqador. Boz ustiga 12 raqami ajdodlarimizning tasavvurida chinakam mukammallikni anglatgan.

Durdona MAHMUDOVA,
Namangan davlat universiteti
magistranti

TUG' BAYROQ

Bayroq nomi manbalarda tug', alam, baydak, bayrak shaklida uchraydi. Bayroq qadimdan davlat ramzi sifatida e'zozlangan va qattiq qo'riqlangan. Chunki jang maydonida tug' va bayroqlarning ahamiyati katta bo'lib, uning joylashuvi, harakati, holati qo'shin sarkardalarining strategiyasi va taktikasini, marralar egallaganligi yoki aksinchaligini, o'z safdoshlarini ajrata olish va chekinish alomatlarini bildirgan. Bundan tashqari, tug'ning ko'tarilishi va askarlar boshi uzra ildamlab borishi qo'shinning ruhini ko'tarib, olg'a undagan, vatanparvarlik hissini kuchaytirgan.

Xitoy sarkardasi U-dzi o'zining urush san'ati haqidagi asarida "Barabanlar va nog'oralar quloqlarni vahimaga soladi, bayroqlar, tug'lar, bunchuqlar ko'zlarni dahshatga soladi" deb yozishi tasodifiy emas edi.

Qang' davlati davrida harbiy qo'shinda dastlab ikki guruhda bayroq harakatlangan bo'lsa, Qoraxoniylar davriga kelib 9 ta guruh bayrog'i jang maydonida g'alaba sari intilgan.

Amir Temur davrida esa xuddi shaxmat donalari singari o'n ikki bo'linmada o'n ikki xil rangda joylashtirilgan. Ularning bayroqlari, qurol-yarog', kiyim-kechagi ham turlicha bo'lgan. Masalan, birinchi guruh asosan qizil rangda bayroq ko'targan. Ikkinchi guruhning rangi ko'k, uchinchi guruhning rangi oq, to'rtinchi guruhning rangi binafsha, beshinchi guruhning rangi esa sariq va hokazo. Har bir bo'linmaning alohida rangi lashkarboshiga uning buyruqlari qanday bajarilayotgani va jangning borishini kuzatib turish imkonini bergan.

Markaziy hokimiyat ramzi bo'lgan bayroq – alam odatda butun jang maydonida yaqqol ko'zga tashlanib turadigan tepalikdagi qarorgohga, butun qo'shinga ko'rinadigan joyga o'rnatilgan.

Qo'shin boshlig'ining bayrog'i o'ziga xos shaklga ega bo'lgan. Amir Temur bayrog'i uzun yog'och tepasiga o'rnatilgan mohcha – Amir Temur gerbi va katta zangori matodan iborat bo'lgan. Ispan elchisi Rui Gonsales de Klavixo Temurning gerbida uchta doira tasvirlangan haqida xabar beradi. Miniaturalarni o'rganish va zamondoshlarning ma'lumotlari asosida Amir Temur va vorislarining gerbi oltin nurlar sochayotgan quyosh bayrog'ida tasvirlangan sher ko'rinishida bo'lganligi aniqlangan. Bu gerb Samarqanddagi Registon hududidagi Sherdor madrasasi peshtoqini bezashda ishlatilgan.

Hofiz Tanish Buxoriyning "Abdullanoma" ("Sharafnomai shohiy") asarida jang tasvirida shunday ta'rif keltirilgan: "Jahon kezuvchi osmon ajdahosi bayroq ajdahosining xavfidan sarosima va sargardonlikka tushdi. Haybatli falak sheri tug' shering vahimasidan o'zini charxning niqobiga tortdi".

Klassik she'riyatda va umuman o'rta asr sharq adabiyotida Mirrix (*Mars*) sayyorasi osmon (*falak*) ajdahosi yoki sheri deb atalgan. Bayroq sheri va ajdahosi – o'rta asr Sharq qo'shinining bayrog'iga tushirilgan tasvirlarga ishoradir. Asardagi "ajdaho surat bayroq", "ajdaho shavkatli bayroq"lar xususida bir necha marotaba eslab o'tiladi.

Buxoro amirligi ham o'z harbiy tug'i – bayrog'iga ega bo'lgan. Rus sayohatchisi Ye. K. Meyendorf amirlikdagi pansodboshi 500 kishilik qo'shin "bayroq" deb atalgan kichik bayroq bilan jangga kirganligi, mingboshi yonida esa "tug'" deb atalgan katta bayroq ko'tarilib turishini yozgan. Shunindek, to'qsabo lavozimidagi shaxs ham harbiy harakatlar chog'ida amir bayrog'ini ko'tarib yurgan.

Tojirning "G'aroyibi sipoh" asaridagi ma'lumotga qaraganda, Qo'qon xoni Muhammad Alixon (1822–1842) qo'shini besh tug'li lashkari bilan jangga kirgan. Jumladan, ko'k rangli tug' bilan xonning qaynotasi Muhammadsharif O'toliq,

qizil tug' bilan Sayyid qo'shbegi, qora tug' ostida xonning tog'asi Xolibek qo'shbegi, oq tug' ostida besh ming qirg'iz askari bilan Norqo'zi parvonachi va sariq tug' ostida Xo'ja Murod doxdoh urushga kirgan ekan. XIX asr Xiva tarixchisi Bayoniyning yozishicha, Xiva xoni Muhammad Rahimxon (1848–1849)ning jang vaqtida qo'shin oldida Pahlavon ota, Eltuzarxon, Muhammad Rahimxon va boshqalar 5 ta davlat tug'i – bayroqlarni ko'tarib borganligini yozgan. Shuningdek, muntazam bo'lmagan qo'shin, ya'ni "qoraqozon"larning ham o'z tug'i bo'lganligi manbalarda qayd etilgan.

Bayroqning holatiga oid belgilarni, ya'ni tug'lar anglatadigan ma'nolar – belgili buyruqlarni barcha jangchilar bilishi zarur edi. Qo'mondon qarorgohi joylashgan yerda o'rnatilgan oliy bayroq baland ko'tarilgan bo'lsa, g'alaba yaqinligini yoki yordam kelayotganini anglatgan. Agar u yuqorida hilpirab turgan bo'lsa, hukmdorning xavf ostida qolganligini, agar tushirib qo'yilgan bo'lsa mag'lubiyatni, dushman bayrog'i qo'lga kiritilgan bo'lsa, to'liq g'alabani belgisi hisoblangan.

Amir Temur urush vaqtida bayroqlar harakatidan ham unumli foydalangan. Masalan, Terek daryosi bo'yida Oltin O'rda xoni To'xtamish bilan uzoq davom etgan kurashning hal qiluvchi jangida Amir Temur To'xtamishning bayroqdorini sotib olgan va u urush qizib turgan paytida bayroqni tushirgan. To'xtamish askarlari esa buni jangdagi mag'lubiyat sifatida tushunganlar va bu holat urushning borishiga jiddiy ta'sir ko'rsatgan.

1398-yilda bo'lgan jangda Amir Temur o'z bayrog'ini shahrisabzliklarga topshirgan va shu tarzda dushmani chalg'itib, chaqqonlik bilan o'tkazgan manevr orqali raqibni taslim bo'lishga majbur etgan.

Jang maydonida bayroqdan foydalanish 1800-yilda yuz bergan "G'urumsaroy jangi"da ham ko'zga tashlanadi. Bu haqda "Tarixi Shohruhiy" asarida shunday ma'lumotlar kelgan: Qo'qon xonligi sarkardasi "Rajab qo'shbegi daryodil amirning nusratasar lashkari muqaddimasini ko'rib, joyidan turib otga mindi. Butun lashkar ham shu yerda kamonlarini o'q bilan to'ldirib, nayza va bayroqlarini ko'tarib dushman ustiga bostirib bordilar. Tug' ko'targan suvoriy oti oyog'iga ishal bog'lab, ellik nafar tojik merganlarni tug' ostiga qoldirib, ularga – qachon biz jangga kirishsak, sizlar shu yerda ustuvor va barqaror turing. Bizning oldi va orqamizga ishlari bo'lmasin, zero jangohda goh biz surib oldinga ketamiz, goh ular bizni chekinishga majbur qiladilar. Biroq agarda dushman sizlarga va tug'ga qasd qilsalar, davra bo'lib milliqlardan otinglar. Agarda sizlarga g'olib kelmoqchi bo'lsalar, sizlarga zarar yetkazishlariga yo'l bermaymiz. Shu so'zlarni aytib, saflarini rostlab jang talab bo'lib turdilar". Jang vaqtida tug' ko'targan askar o'qdan halok bo'lsa ham tug' yiqilmagan. Shundan so'ng Qo'qon xonligi qo'shini g'alaba qozongan.

Sherali QO'LDASHEV,
O'zR FA Sharqshunoslik instituti
katta ilmiy xodimi,
tarix fanlari nomzodi, dotsent

CHEGARADA VATAN TIMSOLI

Davlat ramzlari har bir mamlakatning mustaqilligini ifodalovchi muqaddas belgi bo'lib, ular xalqning o'tmishi, buguni va kelajagini o'zida mujassam etadi. Vatanning yorqin timsoli bo'lgan milliy ramzlar qadimdan or-nomus va shon-sharaf sanalgan. Shuning uchun ham To'maris, Spitamen, Muqanna, Temur Malik, Amir Temur, Jaloliddin Manguberdi kabi o'nlab sarkardalar yurtini sevib, uning ramzlarini e'zozlashgan.

Bizga ajdodlardan meros bo'lgan hur diyorumizning Davlat bayrog'i ham mamlakatimiz suverenitetining ramzi hisoblanib, u Yer yuzining shu sarhadlarida mustaqil O'zbekiston davlati borligini anglatadi va o'zida milliy madaniy an'analarimizni ifodalaydi.

O'zbekiston Respublikasining Davlat bayrog'i xalqaro maydonda, jumladan, rasmiy delegatsiyalarimizning xorijiy mamlakatlarga safarlari chog'ida, xalqaro tashkilotlarda, konferensiyalar, jahon ko'rgazmalarida hamda sport musobaqalarida O'zbekiston Respublikasining timsoli bo'ladi.

Amaldagi qonunchiligimizda Davlat ramzlari tasviri tushiriladigan belgilardan biri sifatida O'zbekiston Respublikasining asosiy chegara ustuni ham qayd etilgan. Shuningdek, bayrog'imiz doimiy ravishda O'zbekiston Respublikasining Davlat chegarasidan o'tish punktlarida hilpirab turadi.

Tarixdan ma'lumki, qadimgi davrlarda ilk davlatlar orasida va ajdodlarimizning yashash joylari o'rtasida aniq ma'muriy chegaralar bo'lmagan. Qadimgi Xorazm, Baqriya va So'g'd chegaralari tabiiy bo'lib, yaqin hududlardagi o'troq yashash joylarining tabiiy geografik bo'luvchisi sifatida dashtlar, cho'l va tog'lardan foydalanilgan. Shaharlar esa mudofaa devorlari bilan o'rab olingan.

Zamonlar osha o'z hududini qo'shni davlat hududidan ajratishga bo'lgan ehtiyojning tobora ortib borishi natijasida, chegaralarni yog'och va toshlar yordamida belgilash amalga oshirilgan. Ta'kidlash kerakki, ayrim davlatlarning chegaralari hududiy joylashuviga ko'ra, tog', suv, qir-adir va o'rmonli hududlardan o'tgan bo'lsa, Yer yuzida markaziy ko'chalar, binolar, restoran va kafelar o'rtasidan o'tadigan ko'plab antiqa chegaralar ham mavjud.

XVII asrga kelib, davlatlar o'rtasidagi chegaralarni belgilash uchun g'isht ustunlaridan foydalana boshlashgan. Hozirgi ko'rinishdagi temir-beton chegara ustunlarini o'rnatish esa, XIX asrdan e'tiboran yo'lga qo'yilgan. Asosiy chegara ustuni turli davlatlarda turlicha ranglarda bo'ladi.

Mustaqil O'zbekiston Respublikasi asosiy chegara belgisining ustuni esa butun balandligi bo'ylab O'zbekiston Respublikasi Davlat bayrog'ini o'zida aks ettirgan holda, moviy, qizil, oq va yashil ranglarga bo'yalgan. Ustunning old qirrasida Davlat gerbi tasvirlangan bo'lib, belgilangan tartib raqamiga ega.

Chegara ustunining aynan davlatimiz bayrog'i ranglarida bo'lishi bejiz emas, albatta. Bu eng avvalo, chegaradosh davlatlarga ustun o'rnatilgan joydan mustaqil O'zbekiston Respublikasining hududi boshlanishini anglatishi bilan birga, shu muqaddas Vatan ostonasida turib, uning daxlsizligi va osoyishtaligini qo'riqlayotgan chegarachi o'g'lonlarning jangovar ruhini yanada oshirishga, ularning qalbida yuksak vatanparvarlik g'urur va hislarini uyg'otib, Ona Vatanimiz hamda uning davlat ramzlariga nisbatan cheksiz hurmat, mehr-muhabbat va azm-u shijoat ila har qanday vaziyatda ham o'z burchlariga sodiq qolishga va zimmalaridagi jangovar vazifalarini sidqidildan ado etishga undashi bilan ham ahamiyatlidir.

Mayor Farida BOBOJONOVA
DXX Chegara qo'shinlari

Amir Temur jangovar bayrog'i uchun

БАЙРОҚ ҚИМДА

Хабарингиз бор, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 30 ноябрдаги қарорига асосан, Мудофаа вазирлиги қўшинларида ҳар икки йилда бир мартаба «Амир Темур жанговар байроғи учун» мусобақаси ўтказилиши белгиланган.

Ушбу мусобақада юрт ҳимоячиларининг маънавий-интеллектуал тайёргарлигини, жанговар хизмат фаолиятида эришган ютуқларини муносиб рағбатлантириш, ҳарбий округлар ўртасида соғлом рақобат муҳитини шакллантириш мақсадида ташкил этилаётган мазкур мусобақада округ қўшинлари фаол иштирок этмоқда. Мусобақа давомида ҳарбий хизмат-

чиларнинг миллий спорт турлари ва миллий қадриятлар йўналишлари бўйича ҳам беллашувлар ўтказилиши кўзда тутилган.

Куни кеча «Амир Темур жанговар байроғи учун» ўтказиладиган мусобақага старт берилди. Чирчиқ олий танк қўмондонлик-муҳандислик билим юртида бўлиб ўтган очилиш маросимида мудофаа вазирининг жанговар тайёргарлик бўйича ўринбосари, полковник Қодиржон Турсу-

нов иштирок этиб, «Амир Темур жанговар байроғи учун» беллашаётган жамоаларга омад тилади.

Қуръа ташлаш маросими эса қайси ҳарбий округ ва қўмондонликлар бир-бирлари билан беллашишига ойдинлик киритиб берди.

Мусобақанинг биринчи кунда асосий шартлардан бўлган миллий кураш ва китобхонлик беллашувлари бўлиб ўтди. Ҳарбий округлар ва қўмондонликлардан ташриф буюрган иштирокчилар орасидаги мусобақа шаффоф ва мurosасиз ўтиши учун ўша соҳанинг мутахассислари жалб этилганлиги диққатга сазовор.

Жумладан, миллий кураш баҳсига Ўзбекистон кураш федерациясининг халқаро тоифадаги ҳакамлари бошчилик қилди. Улар томонидан ҳар бир ҳолат синчковлик билан кузатилган ҳолда, аниқ қарорлар қабул қилинди. Спортда доимий равишда баҳсли

ҳолатлар учраб туриши табиий. Шу ва шунга ўхшаш саволли эътирозлар жойида таҳлил қилиниб, соҳа мутахассислари томонидан адолатли қарорлар қабул қилинди.

Ҳарбий хизматчилар орасида ўтказилган китобхонлик баҳси профессор Қозоқбой Йўлдошев ва Туронфанлар академиясининг академиги Зуҳра Бердиева назорати остида ўтказилди.

Навбатдаги куннинг жараёнлар нуқтаси Чимён тоғ тайёргарлик марказида кечди. Барча жамоалар юқори шайлик ва бирдамлик билан мусобақанинг биринчи шarti доирасида «От миниш» машқларини бажаришга киришишди.

Миллий қадриятларимизга ҳурмат ва эр йигит қаноти ҳисобланмиш от миниш анъаналарини янада оммалаштириш, айниқса, ҳарбий хизматчилар учун катта масъулият

ҚОЛАДИ?

ва шарафдир. Не-не саркардалар от устида қахрамонлик кўрсатиб, доврў қозонишган. Вафодорлик ва садоқат рамзи саналмиш тулпор ўз эгасини ҳар доим қийин вазиятлардан олиб чиққан. Бу хусусида тарихий манбаларда ҳам кўплаб далиллар келтирилади. Шуларни теран ҳис қилган ҳолда чавандоз олдида турган энг асосий вазифа от билан мустақам алоқа ўрната олиш, бир-бирини сўзсиз тушуниш масаласидир.

Мусобақа давомида чавандоз йигитлар энг қисқа вақтда отни ушлаш, эгарлаш ва унга минган ҳолда бир метр баландликдан ва кенглиги икки метр хандақдан сакраб ўтиб, 200 метр масофани югуриб ўтиш шартларини бажаришди. Асосийси, жамоа аъзолари ўзларига бўлган юксак ишонч ва жанговар руҳни сира туширганлари йўқ. Бу эса чавандозларга олға ҳаракат қилиш,

машқларни шижоат билан бажариш имконини бергани шубҳасиз.

Иккинчи ва учинчи шартлар Қуйи Чирчиқ туманида жойлашган «От заводи» базасида бўлиб ўтди. «Ҳарбий чавандозлар машқи»да иштирокчилар умумий тўрт минг метр масофага йўналиш бўйлаб отда ҳаракатланиб, колоннада – шеренгада юриш, от бўйдан келиб чиқиб ўрнатилган эни-бўйи чегараланган тўсиқлардан ўтиш, зигзаг ва 90 градусли кескин бурилишдан ўтиш, 3 минг метр масофага отлар пойгаси ва отда ҳаракатланган ҳолда аниқликка граната улоқтириш каби машқларни бажаришди.

«Чавандозлик эстафетаси»да эса ҳар бир чавандоз 500 метрлик масофага бир-бирига эстафета таъқчасини берган ҳолда галма-галдан от чоптириб боради. Энг қизиғи, чавандозлар ҳаракатни бошлашдан

олдин от эгариди эмас, балки ерда турган ҳолда бўлади.

Ушбу мусобақага параллел равишда Чирчиқ олий танк қўмондонлик-муҳандислик билим юртида ўзбек миллий спорт турларидан тош кўтариш бўйича баҳслар қизғин паллага кирган бўлса, «Темур тузуклари» бўйича ўтказилган савол-жавоблар жамоаларнинг маънавий салоҳиятини синовдан ўтказди.

Хуллас, кескин ва мунозарасиз тус олиши кутилаётган ушбу мусобақада барча шартлар комиссия томонидан аниқ вақт ҳисобида ўлчаниб, шартларни қисқа вақтда беҳато бажара олган жамоа ғолиб деб топилди.

Эслатиб ўтамай, мусобақа икки босқичда ташкиллаштирилди. Биринчи босқичда жанговар хизмат-фаолияти, кўрик-танловлар, спорт мусобақалари ва турли беллашувлар, профессионал тайёргарлик,

ўқув ва машқлар, инспекторлик синовлари, назорат (якуний) синовлари, ахлоқий-руҳий тайёргарлик, ҳарбий интизом, ҳуқуқ-тартибот маълумотлари бўйича синовлар олиб борилса, иккинчи босқичда Мудофаа вазирлигининг махсус комиссия томонидан йил давомида турли халқаро ва республика миқёсидаги мусобақа ҳамда кўрик-танловлар натижалари сарҳисоб қилинади. 140 га яқин кўрик-танлов ва беллашувларни ўзида жамлаган мазкур нуфузли мусобақа натижалари жорий йилнинг декабрь ойида умумлаштирилади.

**Катта лейтенант
Бобур ЭЛМУРОДОВ,
Шерзод ШАРИПОВ,
«Vatanparvar»**

KUBOKNI

O'zbekiston Respublikasi mudofaasiga ko'maklashuvchi "Vatanparvar" tashkilotining yoshlarni turli kasblarga yo'naltirish, o'sib kelayotgan avlodni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash va ularni sportning texnik-amaliy turlariga qiziqishlarini yanada oshirish yo'lida olib borayotgan faoliyati har qanday e'tirofga loyiq. Shuning uchun tashkilotni bemalol jamiyatimiz taraqqiyoti ummonida suzib borayotgan ulkan kemaga o'xshatish mumkin.

Jamiyatimiz taraqqiyoti ummonida suzib borayotgan ana shu ulkan kema – "Vatanparvar" tashkiloti avtokross, motokross, pnevmatik quroldan o'q otish, yozgi biatlon, duatlon, triatlon, aviamodel, raketamodel, kemamodel kabi sportning texnik-amaliy turlari bo'yicha respublika hamda xalqaro miqyosdagi yuzlab chempionlarni yetkazib bermoqda. Tashkilot bayrog'i ostida o'tkazilayotgan "Shunqorlar" harbiy-sport o'yinlari ham mahalla, tuman va shahar yoshlarini bir maqsad yo'lida birlashishga xizmat qilmoqda.

"Vatanparvar" tashkiloti markaziy kengashi raisi kubogi uchun "Shunqorlar" harbiy-sport o'yinlarining respublika bosqichiga "Chirchiq" dala-o'quv maydoni mezbonlik qildi. Viloyat, shahar va Qoraqalpog'iston Respublikasi miqyosidagi hududiy bahslarda g'oliblikni qo'lga kiritgan 14 jamoa hal qiluvchi bellashuvda ishtirok etdi. Musobaqa qatnashchilari Qurolli Kuchlar akademiyasi bazasi yotoqxonalariga joylashtirilib, ularga o'zlarini harbiy xizmatchidek his etishlari uchun barcha sharoit yaratildi.

17 yoshdan 22 yoshgacha bo'lgan 154 nafar o'g'il-qizdan tashkil topgan jamoa harbiy-vatanparvarlik, harbiy-amaliy ko'pkurash va sport kabi bir-biridan

qiziqarli uchta yo'nalish bo'yicha o'zaro bellashdi.

"Harbiy-vatanparvarlik yo'nalishi"da jamoalar O'zbekiston harbiy tarixiga doir bilimlarini namoyon etish bilan birga fotoalbomlar, vimpellar, "Men nechun sevaman O'zbekistonni" mavzusidagi taqdimotlari hamda harbiy-vatanparvarlik varaqalarini hakamlar hay'atiga taqdim qilishdi.

"Harbiy-amaliy ko'pkurash"da jamoa a'zolari pnevmatik quroldan o'q otish, o'quv granatasini ulotirish va harbiylashtirilgan estafeta bo'yicha bellashdilar. Estafeta qatnashchilari "AK-74" avtomatini noto'liq qismlarga ajratish va to'liq yig'ish hamda gazga qarshi niqobni kiyib, belgilangan masofaga yugurish shartlarini bajardilar. Sport yo'nalishi esa duatlon (*yugurish va velopoyga*), 100 metrga yugurish, turnikda tortilish kabi shartlarni o'z ichiga oldi.

"Shunqorlar" harbiy-sport o'yinlari davomida yoshlarning musobaqa shartlarini bajarishlarida g'alabaga bo'lgan ishtiyoqi, harbiy kasbga qiziqishi, chaqqonligi, mahorati hamda shijoati

yaqqol ko'zga tashlanib, ushbu o'yinlarning murosasiz, qiziqarli kurashlarga boy bo'lishini ta'minladi.

Do'stona ruhda kechgan musobaqada Xorazm viloyati sharafiga himoya qilgan "Jaloliddin Manguberdi" jamoasining qo'li baland kelib, kubok sohibiga aylandi. Jamoa o'z nomiga munosib holda buyuk sarkardaning izdoshlari ekanliklarini namoyish etdi. Keyingi o'rinlar Namangan ("Yurt qalqonlari") va Samarqand ("Humo") viloyati yoshlariga nasib etdi.

"Shunqorlar" harbiy-sport o'yinlarining tantanali yopilish qismi ham barcha ishtirokchilarning bir umr yodidan chiqmaydigan taassurotlarga boy bo'ldi. Negaki, musobaqa g'olib va sovrindorlari "Vatanparvar" tashkiloti Markaziy kengashi raisi Husan Botirov, O'zbekiston Respublikasi Yoshlar ishlari agentligi direktorining birinchi o'rinbosari, senator Jamshid Xodjayev, Mudofaa vazirligi tarbiyaviy va mafkuraviy ishlar boshqarmasi boshlig'i polkovnik Hasan Xalilov, Yoshlar ittifoqi markaziy kengashi raisi Shohrux Qudratov kabi insonlardan diplomlar, medallar va esdalik sovg'alarini qabul qilishdi. Shuningdek, Qurolli Kuchlar markaziy ashula va raqs ansambli xonandalari, xususan, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan artist Marat Hakimov ijrosidagi kuy-ko'shiqlardan bahramand bo'lishdi. Yoshlar esa o'z navbatida san'atkorlar tomonidan ijro etilgan "Bayrog'ing boshingda hilpirar", "Men g'olib!" kabi harbiy-vatanparvarlik qo'shiqlarini jo'r ovoza kuyladilar.

“JALOLIDDIN MANGUBERDI”

Ta'kidlash joizki, respublika va hududiy miqyosda o'tkazib kelinayotgan "Shunqorlar" harbiy-sport o'yinlari "Vatanparvar" tashkilotining "Vatanparvarlik – oliy maqsadim!" konseptual harbiy-vatanparvarlik g'oyasi ostida yoshlarni birlashtirishga mustahkam zamin yaratmoqda. Bu jarayonda tarbiyalanayotgan vatanparvar yoshlar mamlakatimiz mudofaa qudratini yanada mustahkamlashda, ravnaq topishida salmoqli hissa qo'shishini anglatadi. Zero, "Shunqorlar" harbiy-sport o'yinlarini o'tkazishdan asosiy maqsad, yoshlarni harbiy-vatanparvarlik va Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalash, chaqiriq yoshidagi o'smirlarni Qurolli Kuchlar saflarida xizmat qilishga tayyorlab borish hisoblanadi. "Chirchiq" dala-o'quv maydonida o'tkazilgan bellashuv bu ezgu maqsadni amalda yana bir marta isbotlab berdi.

Nurjamal BAZARBAYEVA, "Lochin" jamoasi sardori (Qoraqalpog'iston Respublikasi):

– Musobaqaning respublika bosqichida ikkinchi marta qatnashish baxtiga muyassar bo'ldim. Jamoamiz bilan sovrindorlar safidan joy olmaganligimizdan hech ham afsuslanmadik. Chunki asosiy maqsadimiz – ota-onamizga, xalqimizga, Vatanimizga munosib farzand bo'lish. O'ylaymanki, "Shunqorlar" harbiy-sport o'yinlari ana shu maqsadimizni amalga oshirishda biz yoshlarga imkoniyat yaratib bermoqda. Eng asosiysi – har safar jonajon O'zbekistonimizning turli hududlaridan kelgan tengqurlarimiz bilan do'stlashib, safimizni yanada kengaytirib bormoqdamiz. Ha, aytgancha, musobaqaning

harbiy-vatanparvarlik yo'nalishida sovrindor bo'ldim.

Mirkamol AHMEDOV, "Shunqorlar" jamoasi a'zosi (Toshkent viloyati):

– "Vatanparvarlik – oliy maqsadim!". Bu shiorni musobaqada qatnashgan har bir ishtirokchi har xil ko'rinishda isbotlab berdi. O'ylaymanki, bugun 14 jamoaning har bir a'zosi "Shunqorlar" harbiy-sport o'yinlari g'olib va sovrindorlari bo'lishdi. E'tibor bergan bo'lsangiz taqdirlash marosimida sovrindorlarning chiqishini barcha jamoa birdek olqishlab turdi. Musobaqaning tantanalil yopilish marosimi bu qadar hayajonli daqiqalarga boy bo'lishini kutmagandim. O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan artist Marat Hakimov "Men g'olib!" va "Bayrog'ing boshingda hilpirar" qo'shiqlarini ijro etganda butun jamoa bilan birgalikda qo'shilib kuyladik. Hissiyotlarga berilib, raqsga tushdik. Bu hissiyot haqiqiy vatanparvarlik hissiyoti edi. Ana shu hissiyot og'ushida granata

uloqtirish bo'yicha eng yaxshi natija ko'rsatganimni ham unutmam.

Asilbek MUHAMMADIYEV "Humo" jamoasi (Samarqand viloyati):

– Jamoamiz viloyat bosqichida barcha raqiblarni katta ustunlik bilan ortda qoldirib, asosiy musobaqada ikkinchi marta qatnashdik. O'tgan yili sovrindorlar safiga kirishimiz uchun biroz imkoniyatlarimiz yetmagandi. Bu safar vazifa uddalandi. Uchinchi o'rinni qo'lga kiritishimizda jamoaning barcha a'zosi birdek ter to'kdi. Xolmurod Bo'tayev turnikda tortilish bo'yicha barcha ishtirokchilar orasida eng yaxshi natija ko'rsatgan bo'lsa, estafeta bahsida qatnashgan sherigim Orifjon Qudratov bilan birgalikda raqiblarni ortda qoldirdik. Musobaqa davomida murabbiylarimiz – Shokir Ro'ziqulov hamda Vohidjon Yo'ldoshev ruhan qo'llab-quvvatlab turganini alohida ta'kidlamoqchiman. "Shunqorlar" harbiy-sport o'yinlari biz kabi yoshlarni yangi-yangi g'alabalar, yutuqlar sari olg'a boshlaydi. Biz esa hamisha yurtimizning munosib fardandlari bo'lish yo'lida shijoatimizni namoyish etishdan to'xtamaymiz.

Asror RO'ZIBOYEV, «Vatanparvar»

Eng yaxshi kitobxon harbiy oila

БАХТИЁРЖОН ОИЛАСИ —

Китоб – билим манбаи, ақлнинг қайроғи. У одамзод қалбини ёритади, руҳиятини тарбиялайди. Инсоннинг руҳий-маънавий камолотини таъминлашда китобчалик кучли қудратга эга восита йўқ. Шунинг учун ҳам маърифат пешволари, ақли донишлар китобнинг фарзанд тарбиясидаги аҳамияти беқиёс эканлигини таъкидлаб, инсониятни кўпроқ китоб ўқишга, ундан илму одоб сирларини ўрганишга чорлаб келишган.

КИТОБХОНЛАР АЪЛОСИ

Униб-ўсиб келаётган ёш авлоднинг қалбида адабиётга, китобга меҳрни, қизиқишни оширишда оиланинг ўрни, ота-онанинг ибрати беқиёс. Зеро, тарбиянинг барча мезон ва унсурлари оилада шаклланиши каби китобга меҳр ҳам айнан ушбу бўғинда куртак ёзади. Ҳар йили Мудофаа вазирлиги тизимида анъанавий равишда ўтказиб келинаётган «Энг яхши китобxon ҳарбий оила» кўрик-танлови шундай эзгу мақсадга хизмат қилган ҳолда, кучли билим соҳибларини бир даврага жам қилади.

Бу йилги танловнинг якуний босқичи Зангиота туманида жойлашган ҳарбий қисмда ўтказилди. Унда бир-биридан зукко ва билимдон 7 оила учта шарт бўйича ўзаро куч синашди. Мазкур кўрик-танловга беллашувларни холисона баҳолаб бориш мақсадида нуфузли ҳакамлар ҳайъати таклиф этилди.

«Таништирув» деб номланган дастлабки шартда иштирокчилар бадиий чиқишлар орқали, яъни қайсидир оила шеърий, яна қайсидир оила мусиқали тарзда ўзларини таништирдилар. Уларнинг беллашувга катта тайёргарлик кўргани биринчи шартдаёқ кўзга яққол ташланди.

Иккинчи-«Биз китобxon оиламиз» шarti танловнинг янада қизиқарли ва жўшқин бўлишини

таъминлади. Ушбу шартда иштирокчилар ўзлари севган шоир ва адиблар ижодидан шеър, монолог, ғазаллар айтишди. Мавзуга доир видеоролик ва лавҳалар бадиий чиқишларни тўлдирди. Эътирофга сазовор жиҳати, иштирокчилар шартни бажариш жараёнида актёрлик маҳорати билан образга кириб, нотиклик қоидаларига тўлиқ амал қилишди.

Учинчи шарт ҳақиқий билимлар беллашуви бўлди. Унда қатнашувчиларга буюк мутафаккирлар, ўзбек ва жаҳон адабиётининг йирик намоёндалари асарлари бўйича саволлар берилди. Билимдонларнинг ўзбек ва жаҳон адабиётидан қанчалик хабардор эканликлари, ақлий заковатлари мана шу шарт орқали яна бир бор синавдан ўтказилди.

Баҳслар қизгин ва қизиқарли кечди. Гар-

чи ҳар бир оила ғолиблик учун давogarлик қилган бўлса-да, танлов сўнгида энг кучлилар ғалаба қозонди.

Шундай қилиб, биринчи ўринни – шартнома бўйича ҳарбий хизматчи оддий аскар Бахтиёржон Шаматов оиласи (Марказий ҳарбий округ); иккинчи ўринни шартнома бўйича ҳарбий хизматчи оддий аскар Шавкат Ҳалилов оиласи (Шарқий ҳарбий округ) ва лейтенант Рустам Гафуров оиласи (Тоифаланган объектларни кўриқлаш қўшинлари); учинчи ўринни эса катта лейтенант Санжар Сафаров оиласи (Ҳаво Ҳужумидан мудофаа қўшинлари ва Ҳарбий ҳаво кучлари қўмондонлиги) эгаллади.

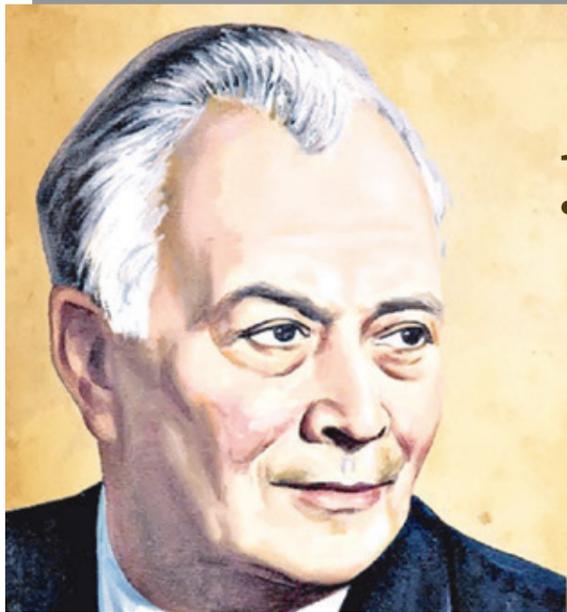
Ғолиб ва совриндорлар диплом ҳамда қимматбаҳо совғалар билан тақдирланди.

Шерзод ЭГАМБЕРДИЕВ,
«Vatanparvar»

Keling, kitob o'qiyimiz!

АБДУЛЛА ҚАҲҲОРНИНГ

«Майиз емаган хотин»и ва бошқалар

Биз Абдулла Қаҳҳор ҳикояларини ўқиб улғайдик. Ростини айтсам, мактабда унинг «Синчалак» асарини мажбуран ўқиганман. Мажбурликдан, келажакда университетда ўқиш ниятим борлиги учун иншо ёзганман, шу асардан. Яна «Сароб» романи ҳам бор. Аслида болаликдан китобсевар эдим. Аммо шу асарларни қизиқиб ўқиганман, десам ёлғончи бўлман. Ўқувчилик йилларим ўқилиши керак бўлган асарлар эди, булар. Ушбу фикрлар адабиётшунос эмас шунчаки китобсевар бир инсоннинг хотираси, мулоҳазалари эканини унутманг.

Адибнинг ҳикоялари... Улар энди ҳар бири алоҳида олам-да!

Ўқиймиз: «Яқин икки ҳафтадан бери кўз очирмаётган кузак шамоли яйдоқ дарахтлар шохида чийиллайди, ғувиллайди, томларда вишиллайди, ёпиқ эшик ва дарчаларга бош уриб уф тортади. Бундай кечаларда одамзод қўймижоз ғуж бўлиб ва ниманидир кутиб жимгина ўтиришни хоҳлаб қолади.

Олимбек додхонинг саккиз хотини катта кундош Нодирмоҳобегимнинг уйига йиғилиб, сандал атрофида ўтиришар эди. Додхо ҳар кеча таровех намозидан кейин ҳалқага қолар эди, бу кеча эрта қайтди. Ҳамма тўзиди: хотинлардан бири унинг салласини олди, бири чакмонига қўл узатди, бири маҳсисини тортгани чоғланди... Кундошларнинг энг кичиги – бу даргоҳга тушганига беш ойгина бўлган келинчак – ганжиравонлик Унсиной чилим солиб тутди. Додхо чилимни бир марта, лекин жуда қаттиқ тортди-ю, ясов тортиб турган хотинларига эътибор қилмай, тўрга ўтди ва дарчани жиндаккина қия қилиб, бир кўзи билан ташқарига қаради. Шамол гоҳ оч бўридай увиллар, гоҳ ўлим чангалига тушган мушукдай пихиллар, вағиллар, ҳеч нарса-ҳеч нарса кўринмас эди».

Ҳа, ҳа, топдингиз, бу «Даҳшат» ҳикояси. Табиат тасвири кишини ҳайратга солади. Кўз ўнгингизда кузакнинг дилгир манзаралари пайдо бўлади. Ёзувчининг ҳикоясини ўқиш баробарида уста рассом асарини ҳам кузатаётган каби ўзингизни ҳис қилгансиз, тўғри эмасми?

Бугун ёшлар китоб ўқимай қўйди, деган маломатларни эшитганимда ўйланаман: агар бизнинг болалигимизда ҳам турли телеканаллар, қўлимизда шапалоқдек телефонлар бўлганида китобларга қайрилиб қарармидик?! Жавоб бериш қийин. Телефонларда исталган асарни топиб ўқишдек улкан имконият ҳам бор. Шундай бўлса-да, янги асар ўқидим дея тўлқинланиб ўртоқлари билан таассуротларини бўлишган ёшларни деярли кўрмайман.

Айни китобларни англаш ёшида ҳаётимизнинг катта қисми пахта далаларида кечган. Пахта жуда машаққатли ва оғир меҳнат билан етиштирилади. Ана шу оғир меҳнат орасида овунчимиз қоронғиликдаги нур каби китоблар бўлган. Шеърлар ёд ўқирдик, ўқиган асарларимизни ўртоқлашар эдик. «Даҳшат»ни даҳшат билан тинглаганимиз ёдимда, Саодат исмли озғингина дугонамиз топиб келган эди. У ҳикояни ўқийётган дамда бутун олам сукутга чўмгандек бўлган... вужудимиз қулоққа айланган тинглаган эдик:

«Унсин яна ўтин қидирди, лекин ҳар сафар ўтин қалаганида аланганинг гуркираши, чирсиллаши мудраб ётган арвоҳларни уйғотиб юборишидан қўрққандек, унинг устига ўзини ташлағудай бўлар эди. Ниҳоят кўмғон қайнади. Унсин наридан-бери чой дамлади, қуруқ янтоқ ва қамишларга ўт кетмасин учун ўтни тепкилаб ўчирди, ўнг қўлида чойнак ва чап қўлида кўмғон, ўтнинг шуъласидан кўзи ҳануз қамашиб борар экан, бир жойда ер ўпирилиб, чап оёғи тақимига ботиб кетди ва оёғининг учи юмшоқ бир нарсага теккандай бўлди. Унсин бояги гапни дуодай тез-тез қайтариб, қўрқувни ўзига йўлатмаётган бўлса ҳам, кўнглига «ўликнинг қорнимикин» деган гаплар келди-ю, юраги орзиқиб, оёғини дарров суғуриб олди ва чуқурда қолган бир пой кавушини олгани юрак қилолмамай маҳсичан кетаверди... назарида ҳамма ўликлар сағаналардан, гўрлардан бошини чиқариб, кетидан қараб тургандай эди. Унсин нима қилишини билмай туриб қолди. Шу аснода каттакон бир сағананинг ичиданми, нарёғиданми аллақанақа бир товуш эшитилди-ю, хаял ўтмай нимадир келиб Унсиннинг елкасига миниб олди, афтидан, бўғмоқчи бўлиб қўл узатди. Унсин кўкрагига ниҳоятда оғир бир нарса билан урилгандай кўнгли озиб тентираб кетди-ю, йиқилмади, лекин оёқ узра туриб ҳушидан кетди...»

Озодлик нақадар тотли сўз. Аммо унга эришмоқ қанчалар қийин.

Адиб асарларида эпиграфлардан унумли ва моҳирона фойдаланган. Кўпроқ халқ оғзаки ижоди намуналарини қўллаган. Масалан, «Бемор» ҳикоясида «Осмон узоқ, ер қаттиқ» мақолини эпиграф сифатида келтирган.

Шундай асарлар борки, улар ҳеч эскирмайди. «Бемор» ҳикояси ҳам шундай. Мазкур ҳикояда ўтмишдан

бир оғриқли, ачинарли воқеа қаламга олинган. Аммо бугун айрим инсонларнинг қарашлари ҳамон ўша-ўша ўзгармаган. Ишонмайсизми?! Ишонмасангиз табибларга мурожаат қилаётган инсонларни кузатинг. Яқиндагина бирини фош қилдилар. Бу табиб одамларни оғзига тупуриб (қанчалар жирканч...) даволар экан. Уша шарлатан, алдоқчи ҳузурига даво истаб борганлар ҳам кўпчилик экани ачинарлидир. XXI аср. Аммо айримлар онгида ҳеч қандай ўзгариш йўқ.

1936 йилда ёзилган «Бемор»дан **Ўқиймиз:** «Сотиболдиннинг хотини оғриб қолди.

Сотиболди касални ўқитди – бўлмади, табибга кўрсатди. Табиб қон олди. Бетобнинг кўзи тиниб, боши айланадиган бўлиб қолди. Бахши ўқиди. Аллақандай бир хотин келиб толнинг хипчини билан савалади, товук сўйиб қонлади...

Буларнинг ҳаммаси, албатта, пул билан бўлади. Бундай вақтларда йўғон чўзилади, ингичка узилади».

Адибнинг ҳар бир ҳикояси мўкамал. Унинг ҳикоялари билан танишганимга қадар адиб асарларини зерикарли деб билганим рост. Ҳикояларини ўқиганимда... ўзбек адабий тилининг нақадар бойлиги, жилвалари, товланишлари, мақоллари, ибораларнинг гўзаллигини теранроқ англадим. Ортиқча жим-жималардан холи, қисқа, лўнда сўзлар, кишига кўзгу тутган каби воқеалар сизни ўзига оҳанрабо каби тортиб олади.

Адибнинг яна бир машҳур ҳикояси «Майиз емаган хотин».

Азиз ўқувчи, сиз ҳам ижтимоий тармоқларни кузатасиз, бунга ишонманам. Агар эътибор берган бўлсангиз тармоқларда радикал қарашлар кучайгандек. Ачинарлиси уларнинг кўпчилигини бир мақсад – аёл-қизларнинг кийинишлари бирлаштиради. Ўз қарашларига бошқаларни ҳам мослаштиришга уринишади.

Худди шу мавзуга оид бир расмга кўзим тушди. Эркак қўшни ҳовлига бўйлапти. Яна бир қўшни бировни-кига бўйлаётган қўшнинг ҳовлисига бўйлапти... Пастда шундай изоҳ берилди: «Бировнинг номусига кўз тикканнинг, пойлаганининг ўз номуси ҳимоясиз қолади».

Кийиниш билан боғлиқ бир воқеа ёдимда қолган. Қишлоғимизда етмишларни қоралаган қария бор эди. У ҳар куни эрталаб катта йўл

бошига чиқиб, ўтган-кетганларга танбех бериб ўтирарди. Айниқса, аёл-қизлар безиллаб қолишганди. Ёши улғулиги учун муносиб жавоб қайтармасди ҳеч ким. «Бошингда рўмолинг қани, нега шу аҳволда мактабга кетяпсан...» Бу нарсани унутиб ҳам юборган бўлардим, балки... Қариянинг қизи номаъқул йўлга кириб кетмаганида.

Шундай қилиб «Майиз емаган хотин»дан **Ўқиймиз:** «Мулла Норқўзи ҳар куни бозордан қайтиб самоварга чиқади ва кўнгли тортган одамларни атрофига тўплаб, ярим кечагача шариатдан юз ўгирган хотинлар тўғрисида шундай вайсаб ўтиради; баъзан панжасини ёзиб, ўзи билган оилаларни санаб чиқади:

– Сотиболдиннинг хотини дори-хонада ишлайди, ҳар куни мингта одам билан жавоб-муомила қилади: ахир биттаси бўлса артист – халойиққа қараб муқом қилади. Норбўтанинг қизи докторликка ўқийди, мингта ошнаси бор десанг-чи! Эркакларнинг ичидан юргандан кейин нима бўлар эди! Бўйга етиб қолган қизларини мактабга юборган оталарга қайронман... Шулар хотинининг ёки қизининг ўйнашлик қилиб тургани устига кирса-чи, қуръон урсин агар, «бенават» деб чиқиб кетади... Пухта гап шу!

Очиқ хотин-қизларнинг ҳар бир ҳаракатидан мулла Норқўзи бузуқликка далолат қиладиган талай белгилар топади. «Етти қават парда ичида» ўтирадиган ўз хотини эса булар қаршисида кўзига фаришта бўлиб кўринади: намоз ўқийди, тўпидан юқорисини овраг ҳисоблаб, жиякли иштон кияди...»

Гапиргандан не наф, Абдулла Қаҳҳор ҳикояларини ўқинг, ўзбек адабий тилига фарзандларингизни муҳаббат руҳида тарбиялашни истасангиз унинг асарларини оила даврасида ўқишни йўлга қўйинг. Ҳар бир ҳикояси суҳбат-у сўзларимизга безак берадиган халқ мақоллари-ю, иборалар, теша тегмаган топилмаларга бойдир.

Ҳузурли мутолаалар тилаги билан

Инобат ИБРОҲИМОВА,
«Vatanparvar»

"Vatan bilan ulg'ayar shon-shavkatimiz"

Она ноласи

фарзанди ҳарбийдан қайтмаган оналар тилидан

Ўғлим! Кўзимнинг нури, қалбимнинг қўри...
Сен олим бўлармидинг ё шифокор, балки муаллим... ёки, осмонўпар иморатлар қуриб, йўллар, кўприклар бунёд этармидинг ё сарҳадларимиз дахлсизлигини қўриқловчи жасур ҳарбий бўлармидинг? Балки учувчи ё адолат посбони судья бўлиб, юртга хизмат қилармидинг? Халқ фаровонлиги, иқтисодиёт барқарорлиги йўлида катта тадбиркор бўлармидинг?..
Ҳақиқат шуки, сен уларнинг вужудида борсан, улар билан яшаяпсан, болам...

Сен севган ёрингга гуллар тутолмадинг, ёр-ёр садолари остида гўшангага киролмадинг, фарзанд кўриб, гўдак исини туёлмадинг, отанг каби фарзандинг учун иморатлар тиклолмадинг. Лекин ўнлаб, юзлаб, минглаб, миллионлаб ватандошларнинг шу бахтга эришуви учун қайноқ қонингни тўқдинг, юртда тўйлар, тантаналар бўлиши учун ҳаётингни ўртага қўйдинг, ёвга юрт эшигини маҳкам беркитдинг.

Берган оқ сутимга розиман!

Сен чақалоқлар «инга»сини, пурвиқор тоғлар сокинлигини, далалардаги ҳосилни, гўзал ва бетакрор табиатимизни сақлаб қолдинг. Мусаффо осмонимиз узра болакайларнинг варрақлар учирешларига, қизалоқлар учаётган арғимчоқлар бардавомлигига раҳна солаётган қора кучларни тўхтата олдинг. Юртда тинчлик, осойишталик ва хотиржамлик ҳукмрон бўлишини таъмин эта олдинг.

Бунинг учун сендан миннатдорман, ўғлоним!

Вужудингга қатъият, мардлик, Ватанга муҳаббат ва садоқатдек фазилатларни сингдирганимдан ғурурланаман. Оқ сутим ила қон-қонингга бориб етган орийат, жасорат, куч-қудрат сени мангуликка дахлдор қилди.

Ватан ҳимоячиси деган буюк номни тўла оқладинг, болам!

Сен Ватан билан улғайдинг ва шу Ватан сени шон-шавкатга буркади. Демак, сен ҳаётсан, сен борсан, Ватан деган ҳар бир каломда яшамокдасан! Қуролли Кучларимиз қудратида, ҳарбийлар салоҳиятида, беғубор осмонимиз узра қанот қоқётган «кумуш қушлар»да сени кўраман, сенла фахрланаман.

Сен мардлигинг, жасоратинг билан муқаддас ва улуғ Ватанга қўшилдинг, ҳеч ўчмайдиган, йиллар ўтса-да, тобора ёрқин бўлиб борадиган, Ватан кўксига абадий порлайдиган нурга айландинг!

Лек бағримга босолмайин куяман, ҳасратингга девонадек юраман...

Тинчлик дея жондан кечган болам-а...

Тушларимга киргин...

Ўқтамхон АКБАРОВА,

«Данғара» газетаси бош муҳаррири

Она ҳар тонг жигарпорасининг ўлими бесамар кетмаганлигини

тан олиб турса-да, бўзлаб-бўзлаб айрилиқдан физгон чекади, азамат ўғлини қидиради, соғинчдан дир-дир титрайди...

Кечагина мўйлаби сабза урган, қадди-қомати алпомийдай болажонини ҳарбий хизматга дуолар билан жўнатганди. Уй тўрида у тишлаган патир ҳамон илинганча турибди. Кўзлари порлаб, кулганича хайрлашган эди нуридидаси.

Ватан, бу – умримизнинг мазмуни, ҳаётимизнинг маъносидир. Ватан, бу – бетакрор ифорлари билан дилингни сархуш қилган меҳр сарчашмаси, димоғингга ором берган турфа гуллару бог-роғлар. Ватан, бу – ота-боболаримизнинг хоки ётган муқаддас тупроқ.

Бир сўз билан айтганда, Ватан – биз эъзозлайдиган жамики қадрли нарсаларнинг макони. Инсон улғайгач, меҳнат қилиб, ота-онасига нон-насиба олиб келганидек, Ватанини севган орийатли фарзанд унга беминнат хизмат қилади, гўшаларини обод қилади, ёмон кўзлардан асрайди. Яхши ниятли бундай одамлар ота-боболарининг хоки ётган тупроқни оёқ ости қилинишига мутлақо йўл қўймайди, ширин жонини ҳам аямасдан мустаҳкам иймон ила юртини ҳимоя қилади.

Ватан учун жон фидо қилган ўғлонлар... уларнинг жасоратларини таълим муассасаларида ёшларга, юртимиз эгаларига намуна қилиб кўрсатишимиз даркор. Зеро, бундай жасур, мард ва ботир инсонлар хотираси

уларда Ватанга бўлган садоқатини, муҳаббатини, иродасини мустаҳкамлайди.

Мен муддатли ҳарбий хизматни чегара қўшинларида ўтадим. Хизмат давомида Ватан ҳимоячиси, айниқса, чегарачилар зиммасида нечоғли улкан масъулият борлигини ҳис қилдим. Устоз офицерлардан ҳарбий касб сабоқларини ўргандим. Қаҳрамон акаларимиз, жасур посбонлар ҳақидаги ҳикояларни эшитдим, улардек бўлишга ҳаракат қилдим.

Улардан бири чегарачи марҳум капитан Ермек Ўзбековдир.

1994 йилнинг 23 февраль куни капитан Ермек Ўзбеков жанубий сарҳадларимизни бузиб киришга ҳаракат қилган жиноятчилар тўдасини таъқиб қилади. Муқаддас сарҳадларимизни ҳимоя қи-

лишдаги қуролли тўқнашувда жасурат намуналарини кўрсатади. Уларнинг йўлини тўсди, қадамини кесади. Аммо бу воқеада у чегара бузғунчилари томонидан узилган ўқдан ҳалок бўлади.

Ермек Ўзбеков мамлакатимиз чегарасини қўриқлашда кўрсатган матонати, аҳдига содиқлиги, мардлиги ва жасорати учун Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1994 йил 13 июндаги фармонида биноан, вафотидан сўнг «Жасорат» медали билан тақдирланди, унга муддатидан олдин майор ҳарбий унвони берилди.

Қисқа умри мобайнида авлодларга буюк намуна кўрсатган бундай ўғлонлар ҳаётини, кўрсатган жасоратини, ватанпарварлик туйғуларини ёш

авлод қалбига сингдириш учун улар ҳақида телекўрсатувлар, радиоэшиттиришлар, ҳужжатли фильмлар кўпроқ тайёрланиши керак деб ўйлайман. Яна бир таклифим борки, умумтаълим мактабларида Ватан ва халқ учун жон фидо қилган қаҳрамонлар ҳақида дарслик ишлаб чиқилса ва ёшларга жасорат дасрлари ўтилса, ғоят улуғ иш бўлар эди. Чунки бу дарсда сабоқ олган ёшлар ҳарбий хизматга ўзгача меҳр қўйиб, мустақиллик, озодлик кадр-қимматини теран англаб етар ва ўзларига зарур билим ва кўникмаларни олар эдилар.

Шоҳрухбек ЗОКИРОВ,
Қўқон давлат педагогика
институтини талабаси

Ғоят улуғ иш бўлар эди

Armiya va yoshlar

BO'LG'USI YURT

himoyachilarining va'dasi

Poytaxtimizdagi "G'alaba bog'i" majmuasi qalblarida quvonch hissini opichlagan ota-onalar, yuragida faxr va mas'uliyat tuyg'usi jo'sh urgan o'g'il-qizlar bilan gavjum bo'ldi.

U yerda poytaxtimizning Yashnobod tumanidagi 153-, Chilonzor tumanidagi 232- hamda Toshkent viloyatining Zangiota tumanidagi 38-umumta'lim maktablari qoshida tashkil etilgan "Olimp-lider" maxsus harbiy sport klubi 250 nafar tarbiyalanuvchisining "Vatanga qasamyod" qabul qilish tadbiri bo'lib o'tdi. Beixtiyor ko'nglimizdan kechadi, bo'yi stolga arang yetib, imzo chekayotgan yigitlar kun kelib ofitser va generalarga aylansa, ne ajab.

toifadagi sport ustasi Bunyod Qo'shoqov yig'ilganlarni hozirgi paytda katta-katta yutuqlarga erishgan mazkur klubning sobiq bitiruvchilari bilan ham tanishtirdi.

Qo'l jangi bo'yicha chiqishlar, vatanparvarlikni tarannum etuvchi kuy-qo'shiqlar ishtirokchilarning ko'nglidagi his-hayajonni yanada alangalatdi.

Kapitan Aziz NORQULOV

VATANPARVARLIK

tuyg'usiga asoslangan

O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari akademiyasida faxriylar, o'quvchi-yoshlar va kursantlar ishtirokida "Milliy iftixor, burchga sadoqat va jasorat" tamoyili asosida mahorat darsi o'tkazildi. Ushbu madaniy-ma'rifiy tadbirda uzoq yillar milliy armiyamiz saffalarida xizmat qilib, mamlakatimiz mudofaa qudrati va salohiyatini yuksaltirish yo'lida amalga oshirilgan izchil islohotlarda jonbozlik ko'rsatgan faxriylar ishtirok etishdi.

Tadbirda birinchi bo'lib so'z olgan iste'fodagi general-mayor Feruz Usmanov mustaqilligimizning ilk yillarida milliy armiyamizni shakllantirish yo'lidagi o'ziga xos qiyinchiliklar, muammolar va erishilgan yutuqlarga to'xtalib o'tdi. "Milliy armiyaning tashkil topishi, shakllanishi, qad rostlashida ishtirok etganimiz bizning faxrimizdir!" degan so'zlarni g'urur bilan ta'kidladi.

Faxriy ustozlardan iste'fodagi polkovnik Abubakir Dehqonbayevning Germaniya, Afg'oniston, Afrika davlatlari bilan bog'liq xizmat xotiralari yoshlarda katta qiziqish uyg'otdi. U yoshlarni vatanparvarlikka chaqirar ekan, yoshlik chog'laridanoq katta yutuqlarga erishgan sohibqiron Amir Temur hayotidan misollar keltirdi.

Iste'fodagi polkovnik Murodjon Gafurov bosib o'tgan harbiy hayot mashaqqatlarini yoshlarga qiziqarli tarzda so'zlab berdi. Yoshlarni xorij tillarini o'zlashtirishga da'vat

etdi. Mehmonlar yoshlarga: "Siz, lavozimlar, orden va medallar uchun yugurmang, shunday xizmat qilingki, bular sizning orqangizdan yugursin!", degan so'zlarni ta'kidlab o'tdi.

Suhbat davomida faxriylar yoshlarni qiziqtirgan barcha savollarga e'tibor ila javob qaytarishdi. O'z navbatida kursantlar va o'quvchi-yoshlar so'z olib faxriy ustozlarga o'z minnatdorchiligini izhor etdi.

Kursant Sharof Hikmatullayev O'zbekiston xalq shoiri Abdulla Oripov qalamiga mansub "O'zbekiston - Vatanim manim" nomli she'rini yod aytib davraga o'zgacha ruh baxsh etgan bo'lsa, kontrakt bo'yicha harbiy xizmatchi, oddiy askar Farrux Azizov tomonidan ijro etilgan sho'x qo'shiq barchaga ko'tarinki kayfiyat ulashdi.

Madaniy-ma'rifiy tadbir so'ngida ustoz faxriylarga sovg'alar taqdim etildi.

Zulfiya YUNUSOVA,
«Vatanparvar»

YETAKCHILAR

bilan seminar

Joriy yil boshida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Mahallalarda yoshlar bilan ishlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori e'lon qilingan edi. Unga ko'ra, mamlakatimizning eng chekka hududlarida ham yoshlar bilan ishlashning yangicha boshqaruv mexanizmlarini joriy etish, ular bilan ishlashning vertikal tizimini yaratish, yoshlar muammolarini bevosita mahallalarda hal etish, ma'naviy-ma'rifiy va tarbiyaviy ishlarning samaradorligini yanada oshirish maqsadida yoshlar yetakchisi lavozimi joriy etilgan edi. Ularning faoliyat yo'nalishlaridan biri

yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash va huquqiy savodxonlikni oshirish etib belgilangandi. Shu kunlarda Mudofaa vazirligi hamda Yoshlar ishlari agentligi o'zaro hamkorlikda joylarda yoshlarning harbiy-vatanparvarlik tarbiyasini tashkil etishda yagona fikr va yondashuvni ishlab chiqish, yoshlar yetakchilariga amaliy yordam berish maqsadida seminar mashg'ulotlarini o'tkazmoqda.

"Mahallalarda yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash: mavjud muammolar va ularning yechimi" deb nomlangan seminarning navbatdagi Qurolli Kuchlar akademiyasida Toshkent shahri Uchtepa hamda Sergeli tumanlarida faoliyat yuritayotgan yetakchilar bilan o'tkazildi. Unda yetakchilar Qurolli Kuchlar akademiyasi, Toshkent harbiy okrugi, Toshkent shahar mudofaa ishlari boshqarmasining tarbiyaviy va mafkuraviy yo'nalishda ko'p yillik tajribaga ega ofitserlardan o'zlarini qiziqtirgan savollarga javob oldilar. So'zga chiqqanlar harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi usul va uslublari haqida gapirishar ekan, "Temurbeklar", "To'maris malikalari", "Shunqorlar", "Yosh chegarachi", "Yosh qutqaruvchi", "Quvnoq startlar", "Yosh huquqshunos", "Yosh saylovchi", "Yosh deputat" tanlovlari hamda "Men ham askar bo'laman" aksiyalari va harbiy qismlarga sayohatlarni tashkil etish bo'yicha o'z tavsiyalarini berdi.

F. ERGASHEV

"DAVLAT BAYROG'I - millat timsoli"

O'zbekiston Respublikasi davlat bayrog'i qabul qilinganligining 31 yilligi munosabati bilan Havo hujumidan mudofaa qo'shinlari va Harbiy havo kuchlari qo'mondonligining alohida qo'riqlash va xizmat ko'rsatish bazasida "Davlat bayrog'i - Vatan timsoli" shiori ostida ma'naviy-ma'rifiy tadbir tashkil qilindi.

Unda so'zga chiqqan mayor R. Razzaqov tadbir ishtirokchilariga o'zbek millatini bir bayroq ostida birlashtirgan buyuk bobolarimizning hayot yo'llari va o'zbek millati bayrog'ining tarixi, davlat bayrog'ining har bir fuqaro, ayniqsa, harbiy xizmatchilar uchun Vatan, mustaqillik timsoli sifatida juda katta ahamiyat kasb etishini aytdi. Tadbirni o'z ma'ruzasi bilan davom ettirgan Toshkent davlat yuridik universiteti filologiya fanlari nomzodi dotsent R. Qo'chqorov harbiy xizmatchilarga O'zbekiston davlat bayrog'i to'g'risidagi qonunning mazmun-mohiyatini tushuntirib, tadbir ishtirokchilarini qiziqtirgan savollariga javob berdi. Tadbirning ikkinchi qismi G'. Choriyev rahbarligidagi Toshkent shahri madaniyat markazi "HUMO" ansamblining vatanparvarlik ruhidagi kuy-qo'shiqlari bilan davom etdi. Tadbir yakunida mehmonlar harbiy qism qo'mondonligi nomidan tashakkurnomalar topshirildi.

Mayor D. SULTONOV

Tasviriy san'at

Қорақалпоқ адабиётининг йирик вакили Бердимурод Қарғабой ўғли Бердақ ижодидан бахраманд бўлмаган ўқувчи бўлмаса керак. Бердақ 1827 йили Мўйноқ туманининг Оққалба овулида туғилиб, 1900 йили вафот этган.

Бердақ қорақалпоқ адабиётининг асосчиси. У 20 мингдан ортиқ мисраларни дostonу шеърларга тизиб, қорақалпоқ мумтоз адабиётига улкан ҳисса қўшган шоир. Бердақ ижодиёти ўз замонаси, халқ дарди, орзу-умидларини шеърини мисраларга жо этган. Шоирнинг ижоди бугун адабиёт вакиллари чинакам мактаб вазифасини ўтамоқда. Унинг мероси нафақат адабиёт ихлосмандларини, балки тасвирий санъат олами вакиллари ҳам ижодий илҳом бағишлаб келмоқда.

Ҳа, қорақалпоқ тасвирий санъатида Бердақ ижодини рангларга кўчирган кўплаб рассомлар бор. Жумладан, Базарбай Серекеев, Муратбек Худайбергенов, Сарсенбай Байбосинов, Барлиқбай Айтмуратов, Ажинияз Худайбергеновларнинг асарларида, айниқса, Бердақ шеърини нафис чизгиларда намоён бўлган.

Келинг, бугун биз сиз билан Бердақнинг «Олти қиз» номли шеърини рангтасвир асарлардаги талқини ҳақида сўзлашсак.

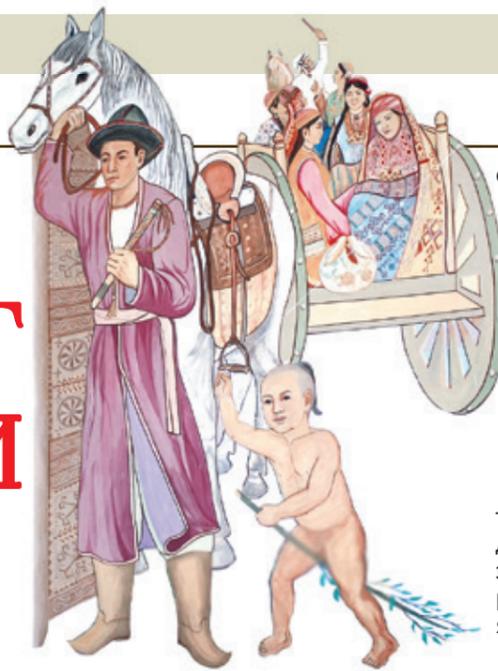
«Олти қиз» номли шеър ҳақида жуда кўпчилик билса керак. Унда нўноқ аравакашнинг нотавонлиги оқибатида араванинг жарликка қулаши ҳақида сўз боради. Шеърни мутолаа қилган инсон агар рассом асарлари орасида «Олти қиз»га бағишланган асарга кўзи тушиб қолса, ҳеч муволафасиз олти қизнинг тақдиридан сўз очадилар. Картинадаги бадиий образларни шеърят билан уйғунлаштириб, эстетик завқ оладилар. Мен «Олти қиз» шеърини ўқиб чиқмасимдан бурун, илк маротаба бу рангтасвир асар билан танишган эдим. Бердақ номидаги қорақалпоқ адабиёти давлат музейи (аввалги номи Бердақ миллий музейи)нинг учинчи қаватида Қорақалпоғистон халқ рассоми Барлиқбай Айтмуратовнинг Бердақ ижодига бағишланган деворий сурати бор. Асар 2000 йили музей очилиши арафасида давлат буюртмаси асосида яратилган. Асар марказида Бердақ образи ва уни қуршаб олган асарлари бирма-бир

ОЛТИ ҚИЗНИНГ ҚИСМАТИ

кўз олдингизда кино тасмасидай ўта бошлайди. «Аҳмоқ пошшо», «Айдосбий» ва «Олти қиз», «Амангельди» сингари миллийлик тароватини улашган ранглар билан безатилган деворий сурат музейнинг бадиий қийматини ошириб, томошабинни адабий муҳитга олиб киради. Шундай қилиб рассом ўз билими, бой тажрибаси орқали авлодларга адабиёт ва тасвирий санъат гармонияси ила яратилган ўлмас асарни тўхфа этади.

«Олти қиз» номли рангтасвир асар қорақалпоқ тасвирий санъати га муносиб ҳисса қўшиб келаётган ёш рассом Ажинияз Худайбергенов ижодида ҳам учрайди. Зеро Ажинияз ўз ижод намуналарини яратишда адабиётга, Бердақ шеърларига тез-тез мурожаат қилади. Бир китобда ўқигандим. Дунёда энг кучли театр сахнаси бу – инсоннинг мияси экан. Унинг дунёқараши қанчалик бой ва теран бўлса, фикрлаши, тафаккури ҳам шунчалик кенг бўларкан. Бу эса ўз навбатида китоб мутолааси билан боғлиқ жараён. Ажинияз хаёлотидан жам бўлган театр эса бошқа рассомлардан фарқли равишда, декоратив услубда матога кўчади. Бунинг замирида эса рассомнинг адабиётга чексиз меҳри мужассам.

Рассомнинг 2017 йилда яратилган «Олти қиз» рангтасвир асари мато, мой бўёқда ишланган бўлиб, 45x60 ҳажмга эга. Ҳозирда бу асар Ўзбекистон бадиий академияси Қорақалпоғистон бўлими кўргазмалар саройи фондининг нодир асарлар туркумидан ўрин олган. Асарни томоша қилган инсонда ботиний туйғулар титроғини ҳис этмай қол-

майсиз. Сабаби, асарни томоша қилганингиз сари илоҳийлашиб бораверадилар. Аравада ўтирган олти қиз фаришталар сиймосида гўё нур таратаётгандек бўлади. Аслида бу нур орқали рассом – орзулари осмон бу қизлар армон билан бу дунёни тарқ этгани ҳақида «сўзлайди». Агар тасвирга диққат билан разм солсангиз, қизларнинг пичир-пичир овозини ҳам эшитасиз. Рассомнинг маҳорати ҳам айнан мана шунда: асардаги образларга динамика тақдим эта олган ва томошабинга мудҳиш фожиядан гўзал тасвир яратган. Қизил, кўк, қора рангларнинг умумий гаммаси асар «ҳаво»сини ҳис этишингизга кўмак беради.

Бибаийим, Гулайим, Моҳийда, Арухон, Гулимхан, Равшан, Меҳрихон, Қўшимбат тоз (Қўсимбет кал) – булар шеърнинг қахрамонлари. Аравакаш Қўшимбат тоз бошчилигида тўйга кетаётган қизлар шоирнинг таърифича, хушчақчақ, ўйин-кулги билан йўлга отланган. Қорақалпоқ миллий урф-одатларига кўра, ҳайит маракага йўл олган қизларга янгалар бошчилик қилар экан. Бердақ шоир ҳам шеърда қадриятларни тараннум этиб, Гулайим образини миллийлаштиради. Қорақалпоғистонлик рассомлар томонидан яратилган шу мавзудаги асарларда ҳам янга образи миллий либосга бурканган ёши каттароқ аёл

сиймоси билан ифодаланган. Барлиқбай Айтмуратовнинг деворий асарида «Гулайим янга» ўйчан тасвирланди. Ажинияз асарида эса «янга» аравакашга мурожаат этаётгандек таассурот қолдиради.

Қўшимбат тоз образи ҳақида эса шоирнинг ўзи шундай таъриф беради:

Арва ҳайдаган Қўшимбат тоз,
Тентақликда ақли ҳам оз.

Рассом асарларида Қўшимбат тоз энгилтак аравакашни эслатади. Сарсенбай Байбосинов эракни эшак устида кетаётган кал образида, рангтасвир эса пуантилист услубида яратди.

Шу ўринда, пуантилист услуби ҳақида ҳам тўхталиб ўтсак. Пуантилизм услубидаги асарлар нуқтали рангтасвир асарларига нисбатан ишлатилади. Асарда тасвир нуқталар орқали бир-бирига яқин ҳолда, тўрт-бурчак, думалоқ ёки бироз чўзилган ҳолда матога туширилади. Асардан узоқлашганингиз сайин ундаги нуқталар бир-бирига уйғунлашганини кўрасиз. (Бу ижодий услубни франциялик Жорж Сёра ихтиро қилган. Бундай полотноларда одатда ёрқин, тоза ранглардан фойдаланилади).

Бердақ шоирнинг бу шеъри ўз даврида муҳим воқелик саналган, десам адашмаган бўламан. Олти қиз ва Қўшимбат кал орқали шоир инсоннинг ҳар қандай ноҳўя ҳаракати қанчадан-қанча инсонлар умрига зомин бўлиши мумкинлигидан огоҳ этади. Шундай қилиб асар Қўсимбет калнинг энгилтаклиги оқибатида араваю аравадаги йўловчиларнинг ҳам жарликка қулагани билан яқун топади. Шоир ўз шеърини бундан қуйидагича баён этади:

Ёмон арва бориб-қайтиб,
Қизларни бежо қўзғатиб,
Жалатой тоз кўшқ айтиб,
Йўлсиз юриб кетган экан.
Кимларнинг кетиб есури,
Йўлсизчиликнинг асари,
Жалатой тознинг касири
Шул қизларга теккан экан.

Шоҳиста АБДУРАҲМОНОВА,
санъатшунос

Matonat maktabidan maktub

СОҒИНЧЛИ САЛОМЛАР

Муддатли ҳарбий хизматни ўташ, ҳар бир йигитнинг Ватан олдидаги бурчидир. Матонат мактабини ўтаган ўғлон ўзгача иштиёқ ва жўшқинлик ҳиссини туйиши табиий. Мен талабалик даврини суриб юрган бир пайтда, энг яқин дўстларимдан бири армияда. Унинг исми Ботир. Дўстимни соғиниб, хат ёзгандим. Орадан вақт ўтиб, жавоб олдим. Сиз азизларга кўнглимиздан чиққан битикларни ҳавола қилмоқчиман.

ДЎСТИМГА МАКТУБ

Ассалому алайкум, қадрдон дўстим Ботиржон. Соғлиқларинг яхшими? Хизматлар билан қийналмайсанми?

Эҳ, дўстим, ростини айтсам сени жуда соғиндим. Мактаб пайтларни, дарсдан қочишларни, шўхликлар-у хазилларни кўп кўмсайман. Ўйлайманки, сен ҳам буларни эслайсан. Математика дарсидан қочиб, мактаб стадионида бирга спорт билан шўғулланардик. Сен мендан анча бақувват эдинг. Атайин кичик турникка осилиб олардим, сен эса катта турникда ҳам мендан кўп тортинардинг.

Фақат хурсанд бўлиб кетма мени мактапта деб. Ҳазил дўстим, ҳазил. Айтганча, дарсдан қочиб бирга шўғул-

ланганларимиз фойда беряптими? Унда шунча гап эшитишлар бекор кетмабди.

Ҳарбий хизмат қалай экан? Нималар билан бандсан? Китоб ўқишга шароит борми? Биаламан, мутолаани яхши кўрасан. Адабиёт дарсида ўқимай келган китобим сенга ёд бўлиб кетгани учун ўрнимга жавоб бергандинг. Мени кўп бора устозлар даққисидан қутқариб қолгансан. Бунинг учун алоҳида раҳмат.

Деярли ҳар куни ота-онанг билан суҳбатлашаман. Улар соғ-омон. Сенга хат ёзаётганимни билиб қолишгандан буён шу ҳақда сўрашади. Жавоб хаги келиши билан кўрсатишга ваъда бердим.

Албатта, яна хат ёзаман. Барча ишингда омад. Аллоҳ ўз паноҳида асрасин. Жавоб хатини кутиб қоламан.

ҚАДРДОНИНГ Жасур.

ЖАВОБ ХАТИ

Ассалому алайкум, қадрдон дўстим Жасур. Хат ёзганинг учун раҳмат. Ахволларинг, ўқишларинг яхшими? Мендан сўрасанг, ҳаммаси зўр. Ватан олдидаги олий бурчимизни сидқидилдан ўтамоқдамиз.

Дўстим, у пайтларни эсдан чиқариб бўладими?! Мен ҳам мактабни, синфдош-

ларни, ота-онамни жуда соғиндим. Бу ҳам кичик бир синов, насиб қилса эсон-омон, ёруғ юз билан ўтиб оламиз.

Ҳа, математика фанини эслатма. Анча оғирлик қилган. Секингина қочиб, спорт майдонида шўғулланишнинг гапши бошқача эди. Ҳамма нарсдан кўра спортни яхши кўрардим, буни сен яхши биласан. Буларнинг барчаси армияда катта ёрдам беряпти. Хайрият, сендай дўстим бор.

Бу ерда китоб ўқиш учун ҳамма шароитлар бор. Хоҳлаган китобингни топсанг бўлади, муаммо йўқ. Дўстим инсон учун энг яхши совға, энг яхши дўстлардан бири бу – китоб. Инсон ҳаётдан топа олмаган саволига мукамал жавобларни китоблардан топади.

Яна бир бор катта раҳмат. Ота-онамга номимдан салом айт. Уларни роса соғиндим. Улар менинг давлатимдир. Яна хат ёзаман.

Чин дўстинг БОТИР.

ЎЗМУ талабаси
Жасур ҚУТБИДДИНОВ оққа кўчирди.

УЗУН СОЧЛАР ИЛА КЕСИЛГАН БАХТ

– Опа, сизга роса ҳавасим келяпти, жуда чиройлисиз, – Бинафша кўзгуга ўзини солаётган Муқаддамга кўзлари қувнаб термилди. – Қани энди, менинг сочларим ҳам сизникидек узунун бўлса.

– Ҳали ёшсан, парвариш қилсанг, албатта, бўлади, – кўзгуга қоматини хиёл ўгириб, этагини ўпиб турган тим қора сочларига нозланиб қараб қўйди Муқаддам.

– Ёш қизча эмасман-ку, ўн еттига қиряпман. Минг ҳаракат қилмай, сочларим ўсмаяпти.

– Ўсади, сингилжон, ўсади! Намунча, шошмасанг, шундоғам кўзга яқинсан, – кўзгуга термилган кўйи сингилсини тинчлантирди Муқаддам. – Сочларинг

ўсман
ҳам хафа
бўлма.
Чунки узун
сочлар
аста-секин
урфдан
чиқиб бор-
япти. Қанча
қизларнинг
соч кесганини
кўрдим, балки,
мен ҳам кесар-
ман.

– Опаа, ҳазиллашиб ҳам бундай деманг, – ялинди қайсар опасининг сўзларидан таъсирланган Бинафша. – Бундай гўзаллик ҳаммага ҳам насиб этавермайди. Бу ҳам сизнинг бахтингиз!

– Ўйлаб кўраман! – бепарво жавоб қайтарди у. – Бахтим сочимга боғлиқ эмас-ку, тентаквой!

– Эртага сизга ошиқ бўлган йигитдан совчилар келаркан, – суюнчилади Бинафша. – Амман йигитни роса мақтади, эски шаҳардаги обрўли оиланинг ўғли экан, исми Аброр.

– Биламан, қачондан буён мени кузатиб юради. Сочларимга ошиқ эмиш. Кўрамиз, учрашувга чиққанда у менга ёқармикан!?

Совчилар, учрашувлар, совға-саломлар... Қуда-андалик таомилларидан сўнг тўй куни белгиланди. Энг асосийси, йигит билан қиз бир-бирига узукка кўз қўйгандек мос.

Мана, келиннинг ҳовлисида тонг сахардан карнай-сурнай садолари янгради. Меҳмонлар наҳорги ошга кела бошлади. Ҳамманинг кайфияти кўтаринки, қутловларнинг чеки йўқ...

Навбатдаги тўй тадбири куёвнавкарларни кутиб олиш. Улар учун махсус дастурхон ёзилган. Дастурхонга қўйилган ноз-неъматлар ўзига хос. Албатта, бу тадбир ҳам санъаткорларсиз ўтмайди. Куй-қўшиқлар, эзгу тилаклар... Зиёфатдан кейин ёшлар никоҳларини расмийлаштириш учун тантанали равишда ЗАГСга йўл олади. Кейин эса куёв томонда келин-куёв иштирокидаги катта тўй базми бошланади.

– Куёв келяпти, куёвнавкарлар келяпти! – болаларнинг шодон қий-чуви ҳовлини тутди.

– Куёв етиб келди, сочқилар тайёрми? – шошилди амма-холалар. – Машшоқларга айтинг, қўшиғини бошласин!..

Қадди-қомати келишган Аброр йигитлар даврасида, мусиқа садолари остида кириб келди. Шивир-шивирлар бошланди:

– Куёвмисан, куёв экан-да, ўзиям!

– Ҳа-а, «Отабек»дан ҳам чиройли экан.

– Бизнинг «Кумуш» ҳам кам эмас.

– Кўз тегмасин, бахтли бўлишсин, илоҳим!

– Бизнинг қизларга ҳам шундай йигитлар насиб қилсин!

Зиёфатдан сўнг қизни кузатиш онлари яқинлашди. Йигит бўлажак ёрини ҳаяжон ила интиқ кутмоқда. Аёллар Муқаддамни отасининг дуосини олиб бўлгач, куёв истиқболга олиб чиқишди. Мана, у эгилиб куёвга илк саломини берди. Шунда калта кесилган сочлари ҳарир ёпинчиқ ортидан кўзга ташланди. Кутилмаганда Аброр бир қадам ортга чекинди, қўлидаги гулдаста оёқлари остига тушди. «Унинг сочлари... Унинг сочларига нима бўлди?»..

Куёвнинг ҳолатини атрофдагилар тушуниб етмай, Аброр терс бурилдию, дўстларининг ҳай-ҳайлашига ҳам қарамай, келиннинг уйини тарк этди...

Йиллар ўтди, Муқаддамнинг бахти қайта очилмади. У қирқ беш ёшларида оилали эркакка турмушга чиқди.

«КЎЗМУНЧОҚ»

Ўйинқароқ Гулираёно шомга яқин миттигина кучукча билан кириб келди. Ўзига қолса, уни онасининг кўзи тушмасдан бурун тандир тагигами, ёки бўш турган товук катагигами яшириб қўймоқчи эди. Бироқ урдасидан чиқа олмади.

– Буни қаердан топдинг? Биласан-ку, даданг итни ёқтирмайди, – қизига танбеҳ бера кетди Салима опа. – Даданг келмасидан тезда ташқарига олиб чиқиб ташла.

– Қиз бола кучук бўлгани учун болалар тошбўрон қилаётган экан, зўрға олиб қочдим, – кўзлари жавдиради қизалоқнинг. – Агар чиқариб ташласам, ёмон болалар уни ўлдириб қўяди.

– Майли, бугунча қолсин, – қизининг ялинчоқ нигоҳи Салима опанинг дилини юмшатди. – Аммо суюнма, даданг ҳовлида ит боқишга барибир руҳсат бермайди. Тезда юз-қўлингни ювиб, менга ёрдамлаш, овқат тайёр бўлди.

– Раҳмат, аяжон! – шодлигидан кучукча атрофида куёндек сакрай бошлади қизалоқ. – Унга «Кўзмунчоқ», деб исм қўйдим. «Кўзмунчоқ» ҳам овқат берайлик...

Гулираёно ялинчоқ чиройли кўзлари, ширин сўзлари, араз ва кўз ёшлари ила кучукчани боқиб олишга дадасини кўндирди.

– Майли, – деди Фозил ака. Аммо бир қатор шартлар қўйди. – Кучук атрофида ҳадеб ўралашавермайсан. Қиз болага ит боқиш ярашмайди, ундан кўра, онанга ёрдамлаш. Каттароқ бўлиши билан ташқаридаги боғимизга олиб бориб қўямиз, ўша ерда боғни пойлаб туради. Кейин бу йил мактабга чиқасан, агар яхши ўқимасанг, кучукни бериб юбораман.

– Раҳмат, дадажон! – меҳр ила отасининг бўйнидан кучди қизалоқ. – Мен ҳамма ҳарфларни биламан, ўқишни биламан, албатта, яхши ўқийман!..

Орадан бир йилдан зиёд вақт ўтди. Гулираёно бўш қолди дегунча, катталарнинг кўзини шамғалат қилиб, «Кўзмунчоқ»нинг ёнида бўлар, бирга ўйнади. Кўп ўтмай, «Кўзмунчоқ» худди ўзига ўхшаш кучукчалар туғди. Қизалоқнинг хурсандлигини кўрсангиз эди. Лекин...

– Бир ками итнинг болаларини боқишимиз қолганди, – хуноби ошди Фозил аканинг. – Кучукчалар кўзини очиши билан, кимга керак бўлса, бериб юбор, – тайинлади хотинига. – Шу итни йўқ қилмасам бўлмайди.

– Нега? – сергакланди Салима опа.

– Орқасидан итлар келиб, қанча экинларимни пайҳон қилди. Туғиши яқинлиги учун зўрға чидаб турдим.

– Нима қилмоқчисиз, узоқроқ бирор жойга олиб бориб ташлайсизми?

– Вақтим борми, уни судраб юришга? – хотинини жеркиб берди эркак. – Ана, боғ қўшнимиз Қўчқорвой амакиннинг ов милтиғи бор, отади қўяди. Боғ ташқарисидаги тутнинг тагига кўмиб ташлайман.

– Эрка қизингиз итини қанча яхши кўришини биласизми?

– Итинг йўқолиб қолди, деймиз. Ёш бола тез кўникади.

Орадан икки ой ўтиб, Фозил ака айтганини қилди. Қўчқорвой амаки милтиғи билан боққа кириб келди.

– Мана, ўзингиз кўриб юрган ит! Фақат қизим мактабдан келгунча йўқ қилишимиз керак. У уйга келган заҳоти боққа югуради. Отиб ташласангиз, мен тезда кўмиб юбораман.

Қўчқорвой амаки «Кўзмунчоқ»қа таниш бўлгани учун думини ликиллатиб, гўеки меҳмонни қарши олди. «Меҳмон» бемалол милтиғига ўқ жойлади ва ўйноқлаб турган итнинг қоқ пешонасига...

Айни шу пайт боққа кириб келган Гулираёно гумбурлаган ўқ товушию, қонга беланган «Кўзмунчоқ»нинг ерга қулашига гувоҳ бўлиб улгурганди. Жон бераётган итининг тепасида унга қандай ёрдам беришни била олмай, кўз ёшлари юзини ювиб турган қизалоқ кутилмаганда хушидан кетди...

– Боланинг тана ҳарорати юқори, аммо жиддий касаллик аниқлангани йўқ, – шифохонанинг жонлантириш бўлими ёнида бедор турган Фозил ака билан Салима опага Гулираёнонинг ҳолатини етказди шифокор. – Алаҳсираб, қандайдир «Кўзмунчоқ»ни сўраяпти.

– «Кўзмунчоқ»?! – беҳол деворга суянди Фозил ака. – Қизимнинг олдида гуноҳқорман, бу хатоимни тўғрилашим керак... Итнинг болаларини кимлар олганди? – хотинига умид ила қаради у.

– Қишлоқдаги...

Фозил ака шифохонадан отилиб чиқиб кетди...

– Гўзал қизим, кўзингни очганингга шукур! – Гулираёнонинг пешонасидан ўпди отаси. – Қара, сени кўргани ким келди!

Беҳол қизалоқ, кучукчага кўзи тушган заҳоти мамнун жилмайди: «Кўзмунчоғим»...

Boks

Iordaniyada boks bo'yicha erkaklar va xotin-qizlar o'rtasida Osiyo chempionati o'tkazildi. O'zbekiston erkaklar terma jamoasi qit'a birinchiligining 10 ta medaliga musharraf bo'lib, umumjamoahisobida 1-o'rinni egallagan bo'lsa, ayol bokschilarimizdan uch nafari shohsupaga ko'tarildi. Ushbu muvaffaqiyatlarga Mudofaa vazirligi Oliy sport natijalarini rivojlantirish markazi (MVSM) charm qo'lqop ustalari ham salmoqli ulush qo'shishdi.

Iordaniyaning Amman shahrida o'tkazilgan bu galgi qit'a birinchiligida 27 ta davlatning 181 nafar erkak bokschisi 13 ta vazn toifasida, 86 nafar ayol bokschisi 12 ta medallar jamlanmasi uchun o'zaro jang qilishdi. Musobaqa qit'a charm qo'lqop ustalari uchun kelasi yil poytaxtimiz mezbonlik qiladigan jahon chempionati hamda "Parij – 2024" yozgi Olimpiya o'yinlariga munosib hozirlik ko'rish va mavjud imkoniyatlarni jiddiy sinovdan o'tkazib, tayyorgarlikni maromiga yetkazish borasida o'ziga xos ko'rik vazifasini ham o'tadi. Zotan, Osiyo chempionatida g'olib chiqqan bokschilar 1 200, kumush va bronza medal sohiblari 900 hamda 700 reyting ochkosiga ega bo'lishdi. Qit'a birinchiligida O'zbekiston erkaklar terma jamoasi to'liq tarkibda qatnashgan bo'lsa, ayol bokschilarimiz 10 ta vazn toifasida ringga chiqishdi.

Mudofaa vazirligi Oliy sport natijalarini rivojlantirish markazi vakili Navbahor Hamidova (-66 kg) o'tgan yili Moskva shahrida o'tkazilgan 58-jahon chempionatida (SIZM) bronza medalni qo'lga kiritib, mahoratli ayol bokschi sifatida yurtimiz sport muxlislari e'tiborini qozongandi. Navbahor Iordaniyada o'tkazilgan Osiyo chempionatida yanada samaraliroq jang qildi – barcha raqiblarini mag'lub etdi. Unga finalda Janubiy Koreya vakili Xongeeun Choy qarama-qarshi keldi. MVSM bokschisi bu raqibidan ham 5:0 hisobida ustun keldi va Osiyo chempionligiga erishdi. Bokschi qizimiz muvaffaqiyati sharafiga Iordaniya sport majmuasida yurtimiz bayrog'i baland ko'tarilib, Vatanimiz madhiyasi yangradi!

Elshod Rasulov bosh murabbiyligida Iordaniyaga borgan O'zbekiston ayollar terma jamoasi a'zolaridan yana ikki nafari qit'a birinchiligi shohsupasiga ko'tarildi. -75 kg vazn toifasida ringga chiqqan hamyurtimiz Sohiba Ro'zmetova finalga qadar bo'lgan barcha janglarini muvaffaqiyatli yakunladi. U hal qiluvchi bahsda ham raqibiga qarshi deyarli tengma-teng jang qildi, biroq yakunda hakamlar hindistonlik Lovlina Borgoxainga ustun kelganligini e'tirof etishdi va Ro'zmetova Osiyo chempionatining kumush medaliga sazovor bo'ldi. Eng yengil (-48 kg) vazn toifasida ringga

YIGITLARIMIZ QIT'A MIQYOSIDA TENGSIZ!

chiqqan bokschimiz Farzona Fozilova esa qit'a birinchiligidan bronza medali bilan qaytdi. Ayollar o'rtasidagi janglarda O'zbekiston terma jamoasi umumjamoahisobida kuchli beshlikdan joy oldi.

Osiyo chempionati oldidan mutaxassislar erkaklar o'rtasidagi bahslarda g'oliblik uchun asosiy kurash O'zbekiston va Qozog'iston bokschilari o'rtasida kechishini taxmin qilishgandi. Amalda ham shunday bo'ldi – O'zbekiston hamda Mo'g'uliston terma jamoalarining 10 nafardan vakili chempionatning medallar uchun kurash boradigan yarim final bosqichigacha muvaffaqiyatli yetib bordi, qo'shnilarimizning esa 13 nafar bokschisi ushbu vazifani uddaladi. Shuningdek, Yaponiya (7), Iordaniya (7), Janubiy Koreya (6) va Hindiston (5) terma jamoalari ham bu borada keyingi bosqichlarda raqobat ko'rsatishini bildirdi.

Yarim final janglari g'oliblik uchun raqobatchilar sonini keskin pasaytirgan bo'lsa, final janglari barcha masalaga oydinlik kiritdi. Eng muhimi, To'liqin Qilichev bosh murabbiyligidagi mamlakatimiz erkaklar terma jamoasi 5 ta oltin, 2 ta kumush, 3 ta bronza, jami 10 ta medallarga musharraf bo'lib, umumjamoahisobida 1-o'rinni egalladi. Ushbu muvaffaqiyatda eng og'ir vazn (+92 kg) toifasida ringga chiqqan Mudofaa vazirligi Oliy sport natijalarini rivojlantirish markazi vakili Lazizbek Mullajonov erishgan yutuq salmog'i va ahamiyati yuqori bo'ldi. Chunki eng so'nggi bo'lib ringga chiqqan MVSM bokschisi hal qiluvchi final jangida qozog'istonlik Kamshibek Konkabayevni mag'lubiyatga uchratib, o'z vazn toifasida Osiyo chempionligiga erishish bilan birga O'zbekiston erkaklar terma jamoasining umumjamoahisobida g'olib chiqishini ta'minladi. Zotan, Lazizbekdan oldin MVSMning boshqa bir bokschisi, ya'ni Madiyar Saidrahimov o'z vazn (-92 kg) toifasi bo'yicha final jangida aynan qozog'istonlik Aybek Oralbayga imkoniyatni boy berib qo'yib, kumush medal bilan kifoyalanshga majbur bo'lgandi. Bunday alamli mag'lubiyat Saidrahimov faoliyatida birinchi marta ro'y berayotgani yo'q, u o'tgan yili Rossiyaning Xabarovsk shahrida o'tkazilgan xalqaro turnirda va avvalgi jahon chempionatida ham aynan so'nggi final jangida omadsizlikka uchrab, kumush medal bilan kifoyalangandi. MVSMning mohir charm qo'lqop ustasi Lazizbek Mullajonov esa, aksincha, ketma-ket muvaffaqiyatlarini davom ettirmoqda.

U o'tgan yili Moskva shahrida o'tkazilgan 58-jahon chempionati (SIZM) va Bolgariya poytaxtida bo'lib o'tgan an'anaviy "Stranja" xalqaro turnirida, ya'ni mutaxassislarining ta'biri bilan izohlaganda "kichik jahon chempionati"da, joriy yil esa Ruminiyaning Tirgu-Muresh shahridagi "Golden Belt" hamda Qozog'istonda ilk bor tashkil etilgan "Yelorda kubogi" xalqaro turnirlarida eng og'ir vazn toifasida barcha raqiblarini mag'lubiyatga uchratib, oltin medallarga sazovor bo'lgandi.

Qit'aning 30 ga yaqin mamlakatidan kuchli bokschilar qatnashgan janglar yakunida o'zbekistonlik bokschilardan yana 4 nafari g'oliblik shohsupasiga ko'tarildi. MVSM vakili Lazizbek Mullajonov kabi Hasanboy Do'smatov (-51 kg), Abdumalik Xalakov (57 kg) va Saidjamshid Jafarov (-75 kg) ham final qarama-qarshiligida qozog'istonlik bokschilardan ustun kelgan bo'lsa, Ruslan Abdullayev (-63,5) hal qiluvchi jangda hindistonlik Shiva Tapani mag'lub etdi, barakalla!

Final jangida mezbonlar vakili Huseyn lashishga imkoniyatni boy bergan hamyurtimiz Odiljon Aslonov qit'a birinchiligining kumush medali bilan taqdirlangan bo'lsa, yosh bokschilarimizdan Shahzod Muzaffarov, Adhamjon Muhiddinov va Asadxo'ja Mo'ydinxo'jayev bronza medallariga egalik qilishdi.

OSIYO CHEMPIONATIDA G'OLIB VA SOVRINDOR BO'LGAN BOKSCHI YIGITLAR

- **Oltin medal sohiblari:**
  - 51 kg: Hasanboy Do'smatov
  - 57 kg: Abdumalik Xalakov
  - 63,5 kg: Ruslan Abdullayev
  - 75 kg: Saidjamshid Jafarov
  - +92 kg: Lazizbek Mullajonov
- **Kumush medal sohiblari:**
  - 80 kg: Odiljon Aslonov
  - 92 kg: Madiyar Saidrahimov
- **Bronza medal sohiblari:**
  - 54 kg: Shahzod Muzaffarov
  - 60 kg: Adhamjon Muhiddinov
  - 67 kg: Asadxo'ja Mo'ydinxo'jayev.

Shunday qilib, noyabr oyining birinchi yarmida qit'a, o'z navbatida, jahon boks muxlislari diqqat-e'tiborida turgan Osiyo chempionati bahslari yakunlandi. Iordaniyada charm qo'lqop ustalarimiz muvaffaqiyatlari sharafiga 13 marta Vatanimiz bayrog'i ko'tarilib, 6 marta O'zbekiston madhiyasi yangradi!

Amman shahrida bo'lib o'tgan boks bo'yicha Osiyo chempionati doirasida Xalqaro boks assotsiatsiyasi (IBA) prezidenti Umar Kremlyov ishtirokida matbuot anjumani ham o'tkazildi. Ahamiyatlisi, unda kelasi yil mamlakatimiz ilk bor mezbonlik qiladigan boks bo'yicha dunyo birinchiligining sanalari rasman ma'lum qilindi. Ring janglari 2023-yilning 1–14-may kunlari poytaxtimizdagi "Humo Arena" majmuasida o'tkaziladi.

ҚАЛҚОНСИМОН БЕЗ КАСАЛЛИГИ

Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти берган маълумотларга кўра, Ер юзи бўйича 665 миллиондан ортиқ одам эндемик буқоқ ва қалқонсимон безнинг бошқа касалликларидан азият чекмоқда. 1,5 миллиард инсонда эса йод танқислиги хасталиклари ривожланиш хавфи мавжуд. Ушбу касалликлар орасида, айниқса, буқоқ кейинги йилларда дунёнинг аксарият мамлакатларида кенг тарқалди ва долзарб аҳамият касб этмоқда. Ҳўш, ушбу хасталикнинг пайдо бўлишига қандай омиллар сабаб бўлади? Унинг саломатликка хавфи нимада? Қуйида шу ҳақда маълумот берамиз.

БУҚОҚ ҚАНДАЙ ХАСТАЛИК?

Инсон бўйнининг олд қисмида шаклан капалакни ёдга солувчи қалқонсимон без жойлашган бўлиб, ушбу тана аъзоси асаб тизими фаолияти, овқат ҳазм қилиш, суяк тўқималари ва моддалар алмашинувида муҳим ўрин тутди. Буқоқ ушбу безнинг катталашishi ҳисобланиб, (нормал ҳолатда қалқонсимон безнинг вазни 20-30 грамм) касаллик асосан йод етишмаслиги сабабли юзага келади. Йод танқислигига эса инсоннинг турмуш тарзи, овқатланиши, стресс, экологик вазият ва яна бир қанча омиллар сабаб бўлиши мумкин. Одатда қалқонсимон без ўзидан 3 хил гормон ажратади. Бу гормонлар тананинг нормал ўсиши, етилиши, ривожланишини таъминлайди, ошқозон-ичак каби органларнинг бир меъёрда ишлашига кўмак беради. Агар уларнинг қайси бирини синтез қилиш жараёнида муаммолар кузатилса, бу ўз-ўзидан инсон танасида жиддий касалликларга йўл очади.

Инсон танасида йод танқислиги кузатилганда, қалқонсимон без ҳужайраларга кам миқдорда йод юборади. Бунинг оқибатида эса гормонлар синтези камаяди ва организм бу жараёни бир маромга келтириш учун бош мия гипофизи орқали таъсир ўтказади. Натижада қалқонсимон без катталашиб, буқоқ касаллигини ривожлантиради.

Сурункали йод етишмаслиги ва қалқонсимон без фаолиятининг бузилиши зехннинг сусайиши, депрессия, тери қуриши, соч тўкилиши, қабзият, ич кетиши, бепуштлиқ, жинсий фаолиятнинг сусайиши, суяк ривожланишининг ўзгариши, паст бўйлик ва остеопоз, гипертония ва атеросклероз каби хасталикларга сабаб бўлади.

КАСАЛЛИК ТУРЛАРИ

Тиббиётда буқоқнинг асосан, эндемик ва спорадик турлари мавжуд. Эндемик буқоқ қалқонсимон безнинг жадал катталашishi билан характерланиб, ушбу касаллик кўпинча атроф-муҳитда йод

етишмаслиги сабабли юзага келади. Инсонлар истиқомат қилаётган ҳудудларнинг океан ва денгизлардан узоқда жойлашганлиги ҳам бу касалликка сабаб бўлади. Спорадик буқоқ эса ген ва туғма нуқсонлар билан боғлиқ. Эндемик буқоқнинг диффуз, тугунли ва аралаш турлари бор. Бугунги кунда инсонлар ўртасида диффуз ва тугунли буқоқ кўп учрамоқда.

СИМПТОМАРИ

Одатда буқоқнинг илк босқичларида унинг кичик белгилари сезилмайди. Бироқ кейинчалик бўйнининг олди қисми бўртиб чиқади. Натижада катталашган қалқонсимон без, асаб ва қон томирларини эзиб қўяди.

Афсуски, кўпчилик инсонлар ўзларида бу касаллик ривожланаётганига жиддий эътибор бермайди. Мутахассислар сиз аҳамият бермаётган касаллик белгилари аслида ҳаёт учун хавфли эканлигини таъкидлашади. Улар қуйидаги белгилар саналади:

1. Вазн ўзгариши. Шифокорлар биринчи навбатда диққатини бемордаги вазн ўзгаришларига қаратишади. Агар танада гормонлар меъёрдан ортиб кетса, одам бирданига озиб кетади. Одатдагидан кўп овқат истеъмол қилинганда ҳам вазн ташлаш давом этади. Бу ҳолатда овқатланиш режимининг ўзгариши ҳеч қандай таъсирга эга эмас. Гормон даражасининг тушиши эса, аксинча, вазн йиғилишига олиб келади. Бунда метаболизм секинлашади ва натижада организм ортикча калорияни ёғ шаклида йиға бошлайди. Шу сабабли, парҳез ва фитнесларга қатнаш ҳам қоматни ушлашга ёрдам бера олмайди. Натижага фақатгина гормонал фондаги ўзгаришларни

меъёрга келтирувчи даволаш курсидан кейин эришиш мумкин.

2. Кайфият бузилиши. Гормонлар бизнинг асаб тизимимизга ўз таъсирини тўғридан-тўғри ўтказгани учун ҳам кайфиятимиз уларнинг даражасига боғлиқ бўлиб қолади. Бунинг аломатларига ҳамма нарсага лоқайдлик, ҳиссий қўзғалувчанлик,

ваҳима, хавотир, йиғлоқлик ёки ўзини тажовузкорона тутиш киради. Инсон ўзидаги бу ўзгаришларни пайқаш осон эмас. Чунки инсонлар кўпинча бу белгиларни ишдан кейинги чарчоқ, ҳар кунги стресс ва ҳаёт қийинчиликларига боғлашади.

3. Бўйин соҳасида ноқулайлик. Агар бўйинда шиш ва унинг ҳажми ортиши, нафас олиш қийинлашиши, ютинишда оғриқ, овоз хириллаши кузатилса, катта эҳтимол билан, қалқонсимон без катталашган ёки унда тугунчалар пайдо бўлган. Қалқонсимон безнинг катталашishi ўз-ўзидан буқоқ касаллигининг асосий белгиларидан ҳисобланади. Бироқ бўйиндаги ноқулайлик қалқонсимон без саратонидан ҳам белги бериши мумкин. Шунинг учун, агар бўйингизда ноҳуш ҳолат сезсангиз, зудлик билан шифокор қабулига боринг.

4. Сочлар ва тирноқ мўртлиги. Соч ва тирноқлар гормонал ўзгаришларга жуда сезувчандир. Касаллик пайдо бўлганда улар юпкалашади ва кучсизланади, осон синиши ва тўкилиши кузатилади. Бу нафақат сочларга, балки қош ва киприкларга ҳам алоқадор. Кучли соч тўкилиши калликка ҳам олиб келиши мумкин. Агар вақтида даволаниб, гормонлар даражаси ўз ўрнига қайтса, соч қатлами яна аввалги ҳолатини тиклайди.

5. Тана ҳароратидаги ўзгаришлар. Гормонал камчиликлар

тананинг ўз ҳароратини меъёрда ушлаш имкониятига ҳам ўз таъсирини кўрсатади. Беморларнинг таъкидлашича, кўпчилик бир хонада бўлиб турганда ва бошқалар иссиқликни ҳис қилишганда, улар совқотишади. Баъзиларда аксинча, қаттиқ жазирама ҳиссидан азият чекишади. Қалқонсимон без қанча кўп гормон ишлаб чиқарса, тана ҳарорати ҳам шунча ошиб бораверади.

6. Тери қуруқлашиши. Қуруқлашиш ва таъсирчанлик турли хил касалликлардан далолат бериши мумкин — псориаз, ихтиоз, замбуруғлар, аллергия, жигар етишмовчилиги ва рухий узилишлар. Лекин агар сизда қалқонсимон без касалликларининг бошқа аломатлари ҳам мавжуд бўлса, тери қуруқлашиши арзирли белги бўла олади. Бунда айниқса, тирсак ва тизза соҳасида йўст ташлаш кузатилади ҳамда тери ташқи ҳаракатга таъсирчан бўлиб қолади. Тошмалар, қичишиш ва яллиғланиш кузатилади.

7. Ҳазм тизимида муаммолар. Қалқонсимон без гормонлари овқат ҳазм қилиш тизимини ҳам меъёрлаштиради, моддалар алмашинуви ва ошқозон-ичак фаолиятини назорат қилади. Носозликлар мушаклар заифлашиши, йўғон ичак тортилишига олиб келиши мумкин. Бунинг ортидан қабзият, диарея ва оғриқ юзага келади.

8. Юрак ритмида ўзгаришлар. Юрак уришида тезлик ёки секинлашув эндокрин тизимидаги касалликларнинг аломати бўлиши ҳам мумкин. Қон босими бирданига кўтарилади ёки тушади. Ҳатто оддий жисмоний зўриқиш нафас қисилиши ва пульс тезлашувига олиб келиши мумкин. Шифокор назоратисиз бу симптом тахикардия ёки юрак етишмовчилиги касалликларини қўзғаш мумкин.

Сизда юқорида келтирилган бирор-бир белги кузатилса, эндокринолог қабулига боришни маслаҳат берамиз.

Г. ҲОЖИМУРОВА
тайёрлади.

Мировые бренды

Raytheon
Technologies

ВОЕННО-ПРОМЫШЛЕННАЯ КОРПОРАЦИЯ «Рейтеон технолоджиз»

Одна из ведущих мировых производителей современных вооружений и военной техники (ВВТ) всемирно известная корпорация «Рейтеон» (с апреля 2020 года «Рейтеон технолоджиз») традиционно специализируется на разработке и выпуске ракетного оружия различных классов и радиоэлектронного оборудования военного назначения. По некоторым оценкам, «Рейтеон» является крупнейшим производителем управляемых ракет (УР) в мире. Кроме того, корпорация имеет сильные позиции в разработке и производстве радиолокационных станций (РЛС), автоматизированных систем боевого управления, средств связи, разведки и радиоэлектронной борьбы, вычислительной техники, а также блоков наведения для артиллерийских снарядов и авиационных бомб. Корпорация активно занимается освоением новых сфер деятельности. В частности, в последние годы одним из важнейших направлений деятельности компании стало предоставление услуг в сфере обеспечения кибербезопасности. В 2016–2017 годах она приобрела несколько компаний, занимающих лидирующие позиции на рынке услуг, связанных с обеспечением информационной безопасности и противодействия киберугрозам.

В настоящее время проходят самые крупномасштабные за всю историю корпорации мероприятия по изменению ее организационной структуры. В частности, в апреле 2020 года завершилось объединение двух мощных многопрофильных разработчиков и производителей военной техники – «Рейтеон» и «Юнайтед технолоджиз», ставшее одной из крупнейших сделок за всю историю американского ВПК (оценочно 120 млрд долларов). Штаб-квартира новой корпорации, получившей название «Рейтеон технолоджиз», расположена в главном офисе «Рейтеон» в г. Уолтем (штат Массачусетс).

В состав корпорации, организационно состоявшей до этого из пяти подразделений («Миссайд системз», «Интегрейтед дефенс системз», «Спейс энд эрборн системз», «Интеллидженс, информейшн энд сёрвисез» и «Форспойнт»), сформированных по направлениям их основной деятельности, были включены из состава «Юнайтед технолоджиз» такие компании, как «Пратт энд Уитни» (крупнейший мировой производитель двигателей для гражданской и военной авиации и газотурбинных установок) и «Коллинз аэроспейс системз» (авионика).

Корпорация владеет или арендует помещения общей производственной площадью более 2,4 млн м². Основная производственная, научно-исследовательская и опытно-конструкторская деятельность корпорации сосредоточена на 70 крупных объектах как на территории США, так и за ее пределами.

Одним из ведущих в структуре корпорации является подразделение «Миссайд системз», которое занимается разработкой, производством, модернизацией, обслуживанием и ремонтом ракетного оружия и других средств поражения, в том числе высокоточных боеприпасов, а также беспилотных летательных аппаратов. На его сборочных предприятиях изготавливаются оперативно-тактические ракеты и крылатые ракеты морского базирования (н-р, «Томахок» RGM/UGM-109E), зенитные управляемые ракеты различного типа (MIM-104, RIM-7 «Си Спарроу», RIM-116 «ПАМ» и т.д.), авиационные ракеты классов «воздух-воздух» (AIM-120 «Амраам», AIM-7 «Спарроу», AIM-9X «Сайдвиндер») и «воздух-поверхность» (AGM-65 «Мейверик»), противорадиолокационные и противотанковые управляемые ракеты, управляемые боеголовки для ракет GBI, управляемые авиабомбы различного типа, зенитно-артиллерийские комплексы и т.д. Ускоренными темпами ведутся ра-

боты по созданию баллистических ракет, получивших название «ДипСтрайк».

Подразделение «Интегрейтед дефенс системз» является признанным лидером в области интеграции зенитных ракетных комплексов и комплексов ПРО, а также разработки, производства, модернизации и обслуживания крупных радиолокационных станций (РЛС), систем управления, связи, вычислительной техники и разведки, электронных систем для надводных кораблей и подводных лодок. На предприятиях подразделения развернуто производство многофункциональных корабельных РЛС, а также РЛС для зенитно-ракетных комплексов «Патриот», ведутся работы по созданию очередной версии трехординатной мобильной РЛС дальнего радиуса действия 3DELRR. Входящее в состав «Интегрейтед дефенс системз» предприятие по выпуску интегральных микросхем имеет уникальные наработки в области создания арсенид-галлиевых (GaAs) и нитрид-галлиевых (GaN) полупроводниковых материалов.

Подразделение «Спейс энд эрборн системз» занимается разработкой и производством бортового оборудования авиационной техники и искусственных спутников земли (ИСЗ), а также другой радиоэлектронной и электронно-оптической аппаратуры (в том числе систем связи, разведки, радиоэлектронной борьбы) и лазеров. На предприятиях подразделения проводится окончательная сборка контейнерной системы радиоэлектронного противодействия нового поколения AN/ALQ-249 для палубных самолетов РЭБ EA-18G «Гроулер», многофункциональных станций с активной фазированной антенной решеткой, в том числе AN/APG-79, которые устанавливаются на палубные истребители-бомбардировщики F/A-18E/F «Супер Хорнет» и самолеты РЭБ EA-18G «Гроулер». В августе 2019

года подразделение получило контракт стоимостью 24 млн долларов на проведение за пределами США испытаний двух образцов подвижного лазерного боевого комплекса HELWS, предназначенного для борьбы с легкими беспилотными летательными аппаратами (БПЛА).

Подразделение «Интеллидженс, информейшн энд сёрвисез» специализируется на разработке и производстве систем наблюдения и разведки, сбора, обработки и хранения информации, наземных станций управления космическими аппаратами и БПЛА, систем управления воздушным движением и метеообеспечения, а также автоматизированных технических средств контроля обстановки в районах государственной границы. Оно же занимается вопросами обеспечения кибербезопасности военной техники и подготовкой специалистов различного профиля.

Образованное в 2015 году подразделение «Форспойнт» – самое молодое и небольшое в структуре корпорации «Рейтеон технолоджиз». Занимается вопросами противодействия киберугрозам в области обороны и безопасности для гражданских, правительственных и частных потребителей. Подразделение предлагает высокотехнологичные инженерные и консультационные услуги по вопросам предотвращения утечек информации, защите облачных данных, сетевой безопасности, сетевого экранирования и т.д.

В заключение можно отметить, что корпорация «Рейтеон технолоджиз» является одним из лидеров высокотехнологичного сектора американского ВПК, обладает развитой производственной и научно-исследовательской базой, способной обеспечивать разработку и серийный выпуск высококачественных вооружений и военной техники, в первую очередь управляемого ракетного оружия и радиоэлектронных систем.

Ochiq muloqot

MUHIM SAYYOR
QABULLAR

Termiz harbiy prokuraturasi tomonidan Surxondaryo viloyati Favqulodda vaziyatlar boshqarmasi xodimlari va ularning oila a'zolari ishtirokida sayyor qabul o'tkazildi. Tadbirda Termiz harbiy prokurori, Surxondaryo viloyati Favqulodda vaziyatlar boshqarmasi boshlig'i, xalq ta'limi, sog'liqni saqlash, Davlat xizmatlari markazi, viloyat ayollarni rehabilitatsiya qilish markazi va boshqa jamoat tashkilotlari vakillari ishtirok etdi.

Sayyor qabulda so'zga chiqqanlar tomonidan hozirgi kunda viloyat Favqulodda vaziyatlar boshqarmasi xodimlari oilalariga moddiy va turar joy muammolarini yechishda ko'maklashish, sog'lom oila turmush tarzini targ'ib qilish, oila a'zolari o'rtasidagi muammolarni aniqlash, ularni bevosita joyida bartaraf etish bo'yicha ma'ruza qilindi.

Suhbatlar asnosida turli xil mazmundagi jami 45 dan ortiq murojaat tinglangan bo'lsa, shundan 31 tasiga huquqiy tushuntirishlar berildi, 14 ta murojaat nazoratga olingan holda tegishli mutasaddi idoralarga yo'naltirildi. Tadbirda 100 nafardan ortiq harbiy xizmatchi oila a'zolari bilan qatnashdi.

Surxondaryo viloyati "Sog'lom avlod uchun" xalqaro hayriya fondi tibbiyot guruhi jamoasi tomonidan zamonaviy tibbiy tashxis apparatlaridan foydalanib, sayyor tibbiy-ko'rik tashkil etildi. Unda malakali shifokorlar harbiy xizmatchilarning oila a'zolarini tibbiy-ko'rikdan o'tkazib, ularga aniqlangan kasallik bo'yicha davolanishga oid tavsiyalar berdi. Shuningdek, tibbiy-ko'rik davomida sog'lom turmush tarzi, jismoniy faollik va tibbiy savodxonlikni oshirish bo'yicha suhbatlar o'tkazildi.

Adliya podpolkovnigi Dilmurod HAMROYEV,
Termiz harbiy prokurori

Yong'in xavfsizligi

HAYOTIY MISOLLAR

VOSITASIDA

Sharqiy harbiy okrug hududidagi harbiy qism va muassasalarda Farg'ona garnizoni yong'in nazorati inspeksiyasi tomonidan Favqulodda vaziyatlar bo'limlari hamda "Hududgaz" ta'minoti mutaxassislari ishtirokida harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolari bilan uchrashuvlar o'tkazildi.

Kuz-qish mavsumida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan yong'inlar va favqulodda vaziyatlarning oldini olish maqsadida o'tkazilayotgan targ'ibot-tashviqot ishlari davomida havo harorati pasayishi natijasida is gazidan zaharlanish, gaz-havo aralashmasining chaqnashi bilan bog'liq baxtsiz hodisalarning ro'y berish sabablari haqida ko'proq ma'lumot berishga e'tibor qaratilmoqda. Harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolari bilan o'tkazilgan uchrashuvlarda tabiiy hamda suyultirilgan gazdan foydalanishda xavfsizlik qoidalarini va talablariga rioya etmaslik, e'tiborsizlik oqibatida gazdan zaharlanishdek fojiali oqibatlarga olib kelishi ta'kidlandi. Shuningdek, gaz isitish asboblari noto'g'ri foydalanishning ayanchli oqibatlari hayotiy misollar bilan mustahkamlandi.

Harbiy qism va muassasalar shaxsiy tarkibiga yong'in xavfsizligi bo'yicha qoidalar hamda yo'riqnomalar, yong'inning salbiy oqibatlari, inson hayotiga xavfi ko'rgazmali tarzda tushuntirilib, o'quv mashg'ulotlari shaklida yetkazildi.

Yuqorida ko'rsatilgan yong'in profilaktika ishlarining o'z vaqtida, yuksak saviyada o'tkazilishi sodir bo'lishi mumkin bo'lgan yong'inlar hamda turli ko'ngilsiz hodisalarning oldini olishga xizmat qiladi.

Mayor Baxtiyor ERGASHYEV,
Farg'ona garnizoni yong'in nazorati inspeksiyasi boshlig'i

HUQUQIY HIMOYALASH
MAQSADIDA

Harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolarini ijtimoiy-huquqiy himoyalash va har jihatdan qo'llab-quvvatlash maqsadida Nukus harbiy prokuraturasi tomonidan Nukus tumanida joylashgan harbiy shaharchada Shimoli-g'arbiy harbiy okrug qo'shinlari qo'mondonligi, Qoraqalpog'iston Respublikasidagi tegishli vazirlik va tashkilotlar bilan hamkorlikda sayyor qabul o'tkazildi.

Tadbirda harbiy shaharchada istiqomat qilayotgan 100 nafardan ortiq harbiy xizmatchi va ularning oila a'zolari ishtirok etishdi. Qabulda 29 ta murojaat o'rganildi, shundan 5 tasi joyida hal qilindi. 10 ta murojaat nazoratga olingan holda tegishli tashkilotlarga yo'naltirildi hamda 14 ta murojaatchiga huquqiy tushuntirishlar berildi.

Sayyor qabul doirasida "Mehnat yarmarkasi" o'tkazilib, ish bilan ta'minlanmagan va ishlash istagi mavjud harbiy xizmatchilarning oila a'zolarini ishga joylashtirish choralarini ko'rildi.

Bundan tashqari, Nukus harbiy gospitali hamda Qoraqalpog'iston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi tegishli mutaxassislari ishtirokida harbiy shaharchada istiqomat qiluvchi harbiy xizmatchilarning oila a'zolari uchun bepul chuqurlashtirilgan tibbiy-ko'rik tashkil etilib, malakali shifokorlar tomonidan amaliy yordam ko'rsatildi.

Adliya polkovnigi Shuhrat ZOIROV,
Nukus harbiy prokurori

Biz korrupsiyaga qarshimiz

JINOYATGA JAZO MUQARRAR

Bugun mamlakatimizda korrupsiyaga qarshi kurashish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi. So'nggi yillarda bu yo'nalishda qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar, korrupsiyaning oldini olishga qaratilgan ma'muriy islohotlar, o'tkazilayotgan targ'ibot-tashviqot tadbirlari fikrimizning yaqqol dalilidir. Mafkuraviy immunitetni shakllantirishga qaratilgan bu kabi tadbirlar Mudofaa vazirligi qo'shinlarida ham o'tkazilmoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi korrupsiyaga qarshi ichki nazorat bo'limi, Nukus va Urganch harbiy prokuraturalari hamda Shimoli-g'arbiy harbiy okrug qo'shinlari qo'mondonligi tomonidan Qoraqalpog'iston Respublikasi va Xorazm viloyatida joylashgan

harbiy qism hamda muassasalarda ham bir qator targ'ibot-tashviqot tadbirlari uyushtirildi.

Uchrashuvlarda ishtirok etgan soha xodimlari bugun mamlakatimizda korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi kurashish borasida olib borilayotgan keng ko'lamli ishlar, qabul qilinayotgan normativ-huquqiy hujjatlar haqida tushuncha berishdi, korrupsiya domiga tushib qolishning qanday muhim oqibatlarga olib kelishini hayotiy misollar orqali tushuntirishdi. Shu orqali jinoyatga, albatta, qonunchilikda belgilangan jazo muqarrar ekanligini ta'kidlab, ishtirokchilarni ogohlik va hushyorlikka chaqirdi.

Tadbirlar doirasida mavzu yuzasidan videolavhalar namoyish etildi.

Shimoli-g'arbiy harbiy okrug
matbuot xizmati

Ijtimoiy himoya

G'AMXO'RLIKNING YANA

BIR NAMUNASI

Harbiy xizmatni Vatan va xalq oldidagi muqaddas burchi deb biladigan, butun hayotini yurt himoyasiga bag'ishlagan insonlarning xizmatini qadrlash, xususan ularning oila a'zolarini ijtimoiy muhofaza qilish borasida keyingi yillarda bir qator tadbirlar o'tkazilmoqda. Harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolari salomatligini saqlash maqsadida doimiy ravishda o'tkazilib kelinayotgan chuqurlashtirilgan tibbiy-ko'riklar shular jumlasidandir.

Yaqinda Sharqiy harbiy okrugda Respublika ixtisoslashtirilgan onkologiya va tibbiy radiologiya ilmiy-amaliy tibbiyot markazining Farg'ona filiali bilan hamkorlikda navbatdagi tibbiy-ko'rik o'tkazildi. Harbiy xizmatchilarning oila a'zolari sog'lig'ini mustahkamlash, xotin-qizlarga xos bo'lgan kasalliklarni erta aniqlash va oldini olish maqsadida onkologiya hamda rentgenolog nazorati tekshiruvlari jarayonida ayollarga zarur tibbiy maslahatlar berildi.

– Harbiylarning rafiqasi bo'lish ikki karra mashaqqatli. Ular ro'zg'or tashvishi, farzand tarbiyasini o'zining nozik yelkasiga olib, turmush

o'rtoqlarining Vatan himoyasi yo'lidagi xizmatlariga kamarbasta bo'ladi. Shu orqali Vatan tinchligi va barqarorligiga, taraqqiyotiga o'z ulushlarini qo'shadi. Shuning uchun ham biz ularni ma'naviy-ruhiy jihatdan qo'llab-quvvatlash, oila totuvligi va barqarorligini yanada mustahkamlash maqsadida bir qator tadbirlarni o'tkazyapmiz. Bugungi tibbiy-ko'rik ham ularga ko'rsatilayotgan g'amxo'rlikning yana bir namunasi bo'ldi, – deydi harbiy qism xotin-qizlar va harbiy xizmatchilarning oilalari bilan ishlash bo'yicha yetakchi mutaxassisi Dilorom Mamatova.

Muattar MELIYEVA,
"Vatanparvar"

BOLAJOY

Kuz faslida yomg'irli kunlar ko'p bo'ladi. Mana bugun ham yomg'ir yog'moqda. Shahnoza derazadan yomg'ir yog'ishini tomosha qilyapti. "Ehh, yomg'ir tezroq tugay qolsaydi, dugonalarim bilan maza qilib o'ynardik", deb xo'rsindi u.

Mana va nihoyat yomg'ir tindi. Bulutlar ortidan quyosh ko'rindi. Shahnoza yugurib onasining yoniga bordi.

– Oyijon, yomg'ir to'xtadi. Endi ko'chaga chiqib o'ynasam, maylimi?

– Mayli, faqat qalinroq kiyinib ol, – oshxonada ovqat qilayotgan onasi tayinladi Shahnozaga.

– Ukangni ham olib chiq. Halitdan buyon xarxasha qilib, ovqat tayyorlashimga xalaqit beryapti.

– Oyijon, Javohirni olib chiqsam, dugonalarim bilan o'ynatgani qo'ymaydi. Ko'tar deb injiqlik qiladi.

– Qizim, ko'rmayapsanmi, u ham uyda zerikdi. Olib chiqmasang bo'lmaydi.

– Mayli-i, – ukasini istamaygina yetakladi Shahnoza.

– Shoshma, uni ham qalinroq kiyintirib ol. Quyosh ko'ringani bilan tashqari ayoq, shamollab qolmasin.

– Ho'o'p, – ukasini erinib kiyintirishga tushdi.

– Uff, oyi, paypog'i qayerda edi, topolmayapman!

– Kiyim shkafida turibdi, yaxshilab qara. To'qqiz yosh bo'lyapsan, qizim, bunday ishlarni bemalol uddalashing kerak.

Shahnoza shkafni qancha titkilamasin, ukasining paypog'ini topa olmadi. "Ee, paypog'i yo'q-ku, oyimdan yana so'rasam, urishib berishi aniq," – xayolidan o'tkazdi u. – Tufisini paypoqsiz kiysa ham bo'laveradi".

Shahnoza ukasini yetaklab ko'chaga shoshildi. Dugonalarini ko'rib, sevinib ketdi. Ular bilan quvlashmchoq o'ynashga tushdi. Uch yoshga to'lmagan ukasini o'z holiga tashlab qo'ydi. Javohir yig'ilib qolgan yomg'ir suvlarini o'ynay boshladi. Tuflichasi suvga to'ldi, yuzlari loy bo'ldi. Dugonalar bilan obdan o'ynab charchagan Shahnoza shundagina kiyimlari nam, yuzi loy ukasiga ko'zi tushdi. Darhol uni uylariga olib kirdi. Onasiga bildirmaslik uchun qo'l-betlarini yuvib, kiyimlarini almashtirdi.

Ko'p fursat o'tmay, ukasining burni oqa boshladi. Tinmay yig'lashga tushdi. Kechga borib tana harorati ko'tarilib ketdi. Ota-onasi "Tez yordam" chaqirishga majbur bo'ldi. Shifokorlar uni tekshirib, shamollaganini aytishdi va isitmasini tushirish uchun ukol qildi. Javohir shunday chinqiradiki, Shahnoza sapchib tushdi. Igna xuddi uning tanasiga kirgandek bo'ldi. Uning bee'tiborligi sabab, ukasi kasal bo'lganidan o'zini yomon ko'rib ketdi, vijdoni qiynaldi. Bunday xatoni boshqa takrorlamaslikka o'ziga so'z berdi.

Diyora FAXRUTDINOVA,
Mirzo Ulug'bek tumanidagi
241-umumta'lim
maktabining 7-sinf o'quvchisi.
5-sinf o'quvchisi Charosxon
YUSUFJONOVAning chizgan surati

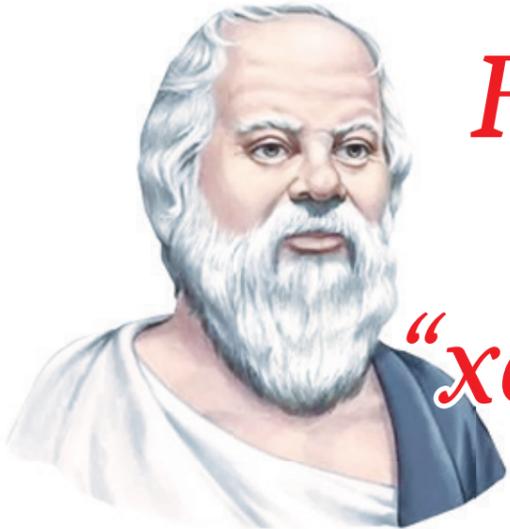

QOPQONDAN CHIQUIB
KETISHIGA YORDAM
BERING

7 TA FARQNI TOPING!

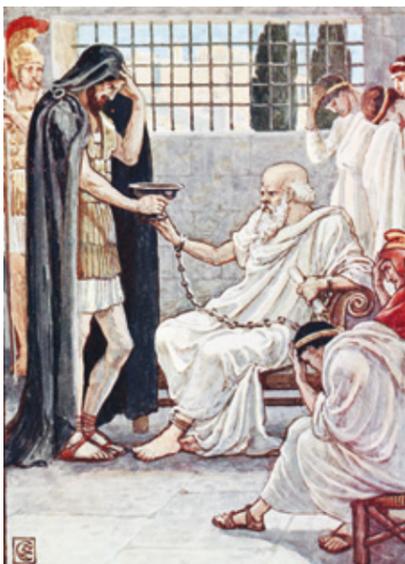
Faylasufning mudhish “xatosi”

Bu sud jahon tarixidagi o'ta adolatsiz mahkamalardan biri sifatida hali-hanuz bashariyat ahlining esidan chiqqani yo'q. Chunki unda yetmish yoshli faylasufga nohaq o'lim jazosini ravo ko'rdilar va bu nohaqlik mangulik sahifalariga insoniyatning eng mudhish xatolaridan biri sifatida muhrlandi. Mazkur qattollik qurboni esa keyinchalik nomi jamiki avlodlar va xalqlar uchun donishmandlik ramziga aylangan daho Suqrot edi!

Suqrot miloddan avvalgi 469–399-yillarda afinalik haykaltarosh Sofriniks va doya Fenaretta oilasida tug'ilgan. Ayrim manbalarda yozilishicha, u faqirona hayot kechirgan. Qachon qaramang, eski libos kiyib, oyoq yalang yurgan. Ko'p vaqtini ko'cha-ko'yda, maydon-xiyobonlarda odamlar bilan gurunglashib o'tkazgan. Har qanday kishini ham chuqur o'ylantirib qo'yadigan jumboqli savollari bilan suhbatdoshlarini hayratga solgan. Boshqa ma'lumotlarga ko'ra, olibotarlik orqali kun kechirib, uchta harbiy yurishda qatnashgan.

Eng ajablanarlisi, Suqrot umrida biron narsa yozmagan, barcha fikr-g'oyalarini og'zaki bayon etgan. Uning falsafiy ta'limotiga oid ma'lumotlarni zamondoshlari va shogirdlaridan Ksenofont, Aflotun, keyinroq Arastu qog'ozga tushirgan.

Buyuk faylasuf ko'p vaqtini bahs-munozaralar bilan o'tkazar va hamisha g'olib chiqardi. Mag'lub bo'lganlar esa alamiga chidolmay, uni haqoratlashar, mazaxlashar va kaltaklashardi. Do'stlari nega ularga qarshi chora ko'rmasligini so'rashsa, Suqrot “Meni eshaklar tepyapti, ularni sudga berolmayman-kul!”, deydi. Afsuski, mana shu so'zlari va yana bilimdonligi unga juda qimmatga tushadi. Bu faylasufning eng katta xatosi edi. Shusiz ham uning ta'limotidagi tanqidiy ruh o'zlarini oqil-u dono hisoblovchilarga yoqmas edi. Ayniqsa, Suqrotning qarashlari Afina hukmron doiralari qattiq xavotirga solardi. Masala jiddiylashgach, xalq orasida mavqeyi tobora oshib borayotgan, odamlar ko'zini ochayotgan faylasufga

hukumatning o'zi qarshi chiqadi. Uni demokratiyaga dushmanlikda, yoshlarni yo'ldan urishda, fuqarolik me'yorlarini buzishda hamda shahar ahli azaldan sig'inib kelgan xudolarni mensimay, yangi ma'budalar yaratishda ayblab, sudga beradi.

Sudda ajabtovur usul qo'llanadi. Kosiblar nomidan Anit, notiqlar nomidan Likon, shoirlar nomidan Melet da'vogar sifatida so'zga chiqib, hamkasblarini uzluksiz masxaralab kelgani uchun aybdorga nisbatan oliy jazo tayinlashni so'rashadi. Suqrot esa o'zini himoya qilish o'rniga g'animlarini va hakamlarni battar g'azablantiruvchi gaplarni aytadi. “Tag'in meni o'limga mahkum etib, Xudo o'zlarimgizga bergan ehsandan ayrilib qolmanglar”, deya ularning

jig'iga tegadi. Qarabsizki, mahkamada qatnashgan 501 nafar sudyadan 281 nafari uni aybdor deb topish yuzasidan ovoz beradi.

Hakamlar jazoni belgilashayotganida Suqrot yana sarkashlik yo'lini tutadi. Sudda agar aybi isbotlansa, arzimagan miqdorda jarima puli – 25 drahma to'lashga rozi ekanligini bildiradi. So'ngra “Aslida bu ishlarim uchun meni jazolashlaring emas, Davlat kengashida tekin tushlik berishlaring kerak... Chamamda, Tangri kaminani uzzukun shahar kezib, sizlarni uyg'otish uchun yuborgan. Menga o'xshaganlarni osonlikcha topolmaydilar. Gapimga ishonsangiz, hayotimni saqlab qolarsiz, aksincha bo'lsa, so'na chaqib, jahli qo'zigan odamlar kabi urib o'ldirarsiz. U holda Xudo to mening o'rnimga boshqa birovni yo'llaguncha umringiz g'afatda o'tadi”, deydi.

Tabiiyki, bu qochirimli gaplar qasoskorlar qahrini junbishga keltiradi. Keyingi safar qarshi ovoz berganlar soni 361 nafarga yetadi.

– Nachora! – deydi faylasuf sud nihoyasida so'nggi so'zini aytarkan, istehzoli ohangda. – Endi men o'limga yuz tutaman, sizlar yashamoq uchun tarqalasizlar. Lekin qay birimiz yaxshilik sari yo'l olishimiz yolg'izgina Yaratganga ayon!..

Inchunin, hakamlar keksa faylasufni o'limga loyiq ko'rishadi. Sud tugagach, do'stlari unga hukm ijro etilgunga qadar qamoqdan qochishni taklif qilishadi. Ammo Suqrot ko'nmaydi. “Men, – deydi sababini tushuntirib, – umrim bo'yi qonunlarni, davlatni, Vatanni hurmat qilib, shu darajaga yetishdim. Baski, nega endi ajalga ro'baro' bo'lgach, ularni tashlab qochishim kerak?! Agar qonun va davlat yomon bo'lib, meni qoniqtirmaganida, oldinroq ketishim yoki ularni o'zgartirish uchun kurashishim lozim edi. Men esa bunday qilmaganman. Demak, endi qonun va davlatga so'zsiz itoat etishim kerak!”

U lafziga sodiq qoldi. Biroq jallod tomonidan qatl etilmadi, balki hibsonada o'z ixtiyori ila bir kosa og'u ichib, dorilbaqoga rihlat qildi. Antik davrda o'z jamiyatiga sig'magan faylasufning hayoti mana shu zayl ayancli yakun topdi.

Afina ulusi keyinchalik xatosini anglab yetdi. Pirovardida sud hukmi asossiz ekanligi isbotlanib, tuhmatchilar jazolandi. Chunonchi Melit o'ldirildi, Anit va Likon shahardan quvildi. Suqrotga esa bronza haykali o'rnatildi.

G. MURODOVA tayyorladi.

Velosiped haydovchisi yo'lda buyuk dramaturg va yozuvchi Bernard Shou bilan to'qnashib ketdi. Qo'rqib ketgan haydovchi astoydil uzr so'rashga tushadi. Shou esa unga e'tiroz bildirib shunday deydi:

– Omadingiz kelmadi-da, janob. Yana jinday kuch sarflaganingizda, mening qotilim sifatida tarixda qolardingiz.

Oksford universitetining o'qituvchisi Kerroll ish orasida “Alisa mo'jizalar mamlakatida” nomli ertak yozadi. Angliya qirolichasi bir kun ana shu ertakni o'qib, nihoyatda ta'sirlanadi va yozuvchining boshqa asarlarini ham zudlik bilan sotib olishni buyuradi. Lekin Kerrollning barcha kitoblari oliy matematika bo'yicha ekanligini eshitgan qirolicha hayratdan lol bo'lib qoladi.

Bir odam Pushkinni mot qilish niyatida undan so'radi:

– Men bilan quyosh o'rtasida qanday o'xshashlik bor?

Shoir o'ylab-netib o'tirmay shunday javob qildi:

– Sizning basharingizga ham, quyoshga ham peshonani tirishtirmasdan qarab bo'lmaydi.

TA'ZIYANOMA

O'zbekiston Jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti rahbariyati, Bosma ommaviy axborot vositalari va noshirlik fakulteti, Mudofaa vazirligi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar departamenti jamoasi O'zbekiston Jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti Harbiy va sport jurnalistikasi kafedra mudiri, Mudofaa vazirligi faxriysi, rezervdagi polkovnik, falsafa fanlari doktori Safarov Alijon Itolmasovichga otasi

Itolmas SAFAROV Kurbanovichning

vafoti munosabati bilan hamdardlik bildiradi.

@Vatanparvargazetasi_bot
“Vatanparvar” birlashgan tahririyati bilan bog'lanish uchun telegram bot

**SHU SONNING
ELEKTRON SHAKLI**